

*Your complimentary
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.*

[Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features](#)

PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra bohemistiky

DIPLOMOVÁ PRÁCE

OBEČNÁ EÜTINA VE VÝUCE EÜTINY PRO CIZINCE

COLLOQUIAL CZECH IN CZECH FOR FOREIGNERS

Vedoucí práce: Mgr. Darina Hradilová, Ph.D.

Autor: Bc. Jana Nováková

Olomouc 2010

*Your complimentary
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.*

[Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features](#)

Prohlazuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, s použitím literatury, kterou uvádím v seznamu. Tato diplomová práce obsahuje 109 364 znaků.

V Olomouci dne 12. 5. 2010

.....

*Your complimentary
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.*

[Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features](#)

Děkuji Mgr. Darin Hradilové, Ph.D. za odborné vedení práce, Mgr. Kateřině Vlasákové a Mgr. Kateřině Hlínové za cenné rady a připomínky. Mám díky patří rovněž mým studentům a také studentům programu Erasmus, kteří se zúčastnili ankety.

ÚVOD	1
1. OBECNÁ EŽTINA	3
1.1 DEFINICE POJMU OBECNÁ EŽTINA	3
1.2 VZNIK OBECNÉ EŽTINY A JEJÍ HLAVNÍ RYSY	5
1.2.1 HLÁSKOSLOVÍ	7
1.2.1.1 ÚŽENÍ É. Í	7
1.2.1.2 EJ NAMÍSTO Ý	8
1.2.1.3 VO- NAMÍSTO O- NA ZA ÁTKU SLOV A VE ŽVU SLOŽENIN	8
1.2.1.4 OU- NAMÍSTO Ú- NA ZA ÁTKU SLOV	8
1.2.1.5 ZM NY SAMOHLÁSEK	8
1.2.1.6 VYNECHÁVÁNÍ SOUHLÁSEK	9
1.2.1.7 ZM NY SOUHLÁSEK	9
1.2.1.8 VÝSLOVNOST SLOV P EJATÝCH	9
1.2.2 TVAROSLOVÍ	9
1.2.2.1 DEKLINACE SUBSTANTIV	10
1.2.2.2 DEKLINACE ADJEKTIV	11
1.2.2.3 DEKLINACE ZÁJMEN	11
1.2.2.4 DEKLINACE ÍSLOVEK	12
1.2.2.5 KONJUGACE	12
1.2.3 SKLADBA	13
1.2.3.1 LEXIKÁLNÍ A MORFOLOGICKÉ PROSTĚDKY SYNTAXE V OBECNÉ EŽTINĚ A V MLUVENÉM JAZYCE	14
1.2.3.2 SYNTAKTICKÉ ROZDÍLY VE FUNKCÍCH	15
1.2.4 SLOVNÍ ZÁSoba	16
2. OBECNÁ EŽTINA VE VÝUCE EŽTINY PRO CIZINCE	18
2.1 KOMUNIKAČNÍ METODA	18
2.2 KOMUNIKAČNÍ KOMPETENCE	19
2.3 ZAČLENĚNÍ OBECNÉ EŽTINY DO VÝUKY	21
3. OBECNÁ EŽTINA V UČEBNÍCH EŽTINÁCH PRO CIZINCE	26

DU ASNÝCH U EBNICÍCH EŔTINY	30
4.1 STRU NÁ CHARAKTERISTIKA U EBNIC	31
4.2 EŔTINA PRO ST EDN A VÍCE POKRO ILÉ	33
4.3 ESKY KROK ZA KROKEM 2	38
4.4 EŔTINA PRO ŽIVOT	43
4.5 NEBOJTE SE EŔTINY	45
4.6 SHRNU TÍ	48
5. ANKETA	50
ZÁV R	53
ANOTACE	55
LITERATURA	56
P ÍLOHY	60

Výuka češtiny jako cizího jazyka po roce 1989 beze sporu získala na intenzitě, ale nelze přehlédnout poměrně dlouhou tradici tohoto oboru. A kolik jí byla pozornost věnována v mnohem menší míře, než tomu bylo u výuky češtiny jako jazyka mateřského, musíme konstatovat, že si od konce 2. světové války svoje místo našla u bohemistů doma i ve světě. Jedním z mnoha problémů, se kterými se tento obor potýká, je obecná čeština.

Cílem této diplomové práce je poukázat na význam a místo obecné češtiny při výuce češtiny jako cizího jazyka a porovnat přístupy jednotlivých autorů u řešení této problematiky. Obecnou češtinu nepovažujeme za jediného představitelku českého mluveného jazyka, ale na základě vlastní zkušenosti víme, že se ze všech útvarů mluveného jazyka v učebnicích češtiny pro cizince vyskytuje nejčastěji.

V první kapitole definujeme pojem obecná čeština, stručně popisujeme její vznik a její hlavní rysy v oblasti hláskosloví, tvarosloví, skladby a slovní zásoby. Jevy obecné češtiny popisujeme na pozadí spisovného jazyka. Ve shodě s P. Sgallem a J. Hronkem zde uvádíme podoby rozšířené po celém území v etnografické podobě, které jsou do určité míry vlastní i hovorové podobě spisovného jazyka, podoby rozšířené jak v ústeckých, tak i na západní Moravě a zčásti i jinde. Neuvádíme zeměpisně úzce vymezené varianty, místní i funkčně omezené jevy. Tento popis je východiskem pro tvrdou kapitolu.

Následně se zabýváme komunikační metodou, komunikačními kompetencemi a zařazením obecné češtiny do výuky.

Tato kapitola charakterizuje různé způsoby přístupu autorů učebnic k obecné češtině v průběhu několika desetiletí.

V další kapitole se soustředíme na analýzu souasných učebnic češtiny pro cizince. K analýze jsme zvolili ty i souasně učenice, které jsou dostupné na českém knižním trhu (čeština pro studenta a více pokročilý, český krok za krokem 2, čeština pro život, Nebojte se češtiny). V první části analýzy jednotlivé učebnice stručně charakterizujeme. Následně se zamůžeme na jejich přístup k obecné češtině.

V závěru diplomové práce uvádíme názory studentů češtiny jako cizího jazyka na obecnou češtinu, které jsme získali prostřednictvím ankety. Součástí

PDF
Complete

*Your complimentary
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.*

[Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features](#)

v ujících znalost obecné eztiny u zahrani níh
v Olomouci a v Praze.

eztina je národním jazykem, se kterým se na našem území cizinci setkávají a který si osvojují. Každý národní jazyk lze chápat jako soubor určitých vrstev, útvarů a podob, které ho spoluutvářejí. Tradiční dělení eztiny uvádí podobu spisovnou a nespisovnou, popř. spisovný jazyk a r. zná místní nářečí, v etn. interdialekt.

Akoli se nedá spisovné podobě jazyka upřít prestiž a další atributy, např. v podobě výzvěch kulturních funkcí a vhodného způsobu vyjadřování, musíme konstatovat, že i nespisovné vyjadřování má v určitých situacích své opodstatnění. Nehledě na skutečnost, že nespisovný jazyk je jedním ze zdrojů obohacování jazyka spisovného.

O problematice postavení obecné eztiny z hlediska odlišnosti jazyka každodenní komunikace a kodifikované normy svědčí etn. diskuze a polemiky odehrávající se již delší dobu na stránkách odborných časopisů a sborníků. Na jednom pólu stojí názor, že ezтина obecná je po eztině spisovné druhým celonárodním jazykovým útvarem (např. Skalická, Sgall, Hronek), na druhém pólu stojí názor, že jediným útvarem celonárodně přijatelným je ezтина spisovná (např. Bělí, Uhlíř, Danez) (Nebeská, 2003, s. 99-100).

Obecná ezтина se zjeví z mluvených soukromých projevů do projevů poloveřejných a veřejných. Stále jí proniká do médií, kde se značným zastoupením v mluvených komunikátech snaží přiblížit tenáři/posluchaři/divákovi. Rovněž v jazyce souasně prózy má obecná ezтина pevnou pozici.

1.1 DEFINICE POJMU OBECNÁ EZTINA

Encyklopedický slovník eztiny uvádí tři různé pojetí obecné eztiny:

1. Ve starší lingvistice je obecná ezтина útvarem vzniklým nivelizací nářečí vlastních řečí, útvarem geograficky omezeným a regionálně rozrzněným. V pracích dialektologických nebo těch, které ze studia dialektologie vycházejí, má tento útvar význam interdialekt vzniklý vývojem nářečí řeči.

eztiny vznikl spontánní mluvený jazyk soukromé komunikace, regionální i sociální málo p íznakový, který se z pozice jedné z nestandardních forem eztiny dostává do postavení jejího substandardu. O této obecné eztině se často hovoří jako o koiné, vzeobecně akceptované nespisovné podobě národního jazyka;

3. v krásné literatuře má obecná ezтина své místo ve stylizaci. Nejprve je zde obecná ezтина zobrazována na pozici interdialektu, od 60. let se uplatňuje v dialogu v životě i postav a proniká i do autorské řeči. Podobně je obecná ezтина užíována také v publicistice, především v jejích uměleckých stránkách (Encyklopedický slovník eztiny, 2002, s. 81. 82).

Příruční mluvnická eztiny popisuje obecnou eztinu jako útvar p vodní interdialektický, dnes však především v řečích vzeobecně užívaný v běžné mluvě, jeho prvky vzhledem k značnému teritoriálnímu i funkčnímu rozdílení pronikají i do eztiny spisovné, zejména do její mluvené podoby (Příruční mluvnická eztiny, 2003, s. 93. 94).

B. Havránek termín obecná ezтина zvolil pro běžný mluvený jazykový útvar řeči. Obecnou eztinu na základě jejího funkčního zařazení popisuje následovně: „Funkční zařazení obecné eztiny v jazykovém celku bývá dvojí: buď je v souvztahném poměru k místnímu nářečí a pak má úlohu jazyka společného (společného)…, anebo je v soustavném poměru k spisovnému jazyku… a má pak úlohu jazyka lidového“ (Havránek, 1942, s. 412).

J. Hronek definuje obecnou eztinu jako „jazykový útvar, kterého vztahem k spisovné národnímu jazyku užívá v běžném každodenním hovoru (někdy s určitým přiblížením ke spisovné eztině, jindy zase k nářečí)“ (Hronek, 1972, s. 5).

Podle P. Sgalla a J. Hronka obecná ezтина existuje jako jeden z útvarů národního jazyka, spolu s eztinou spisovnou a s moravskými interdialekty a nářečími. V řečích ji mluví užívají v běžném každodenním hovoru, kde se nesnaží o spisovné vyjádření“ (Sgall, Hronek, 1992, s. 19).

Obecnou eztinou a jejím vztahem k eztině hovorové se zabýval J. Biliš, který rozlišil dvě úrovně obecné eztiny – celonárodní a regionální. Celonárodní spisovná ezтина se postupně vytváří nejen na základě dosavadní regionální obecné eztiny (omezené na území řeči) a vlivu jazyka spisovného, ale i za spolupůsobení moravských interdialektů (Hronek, 1972, s. 12).

...ného chápeme obecnou řečtinu jako nespisovný
... b On užívá bez nároku na sociální prestiž
v každodenní komunikaci na území jeh a části Moravy a jeho pasivní znalost
je rozšířena na celém národním teritoriu.

1.2 VZNIK OBECNÉ ŘEČTINY A JEJÍ HLAVNÍ RYSY

Současná jazyková situace, kdy si spisovná řečtina . reprezentovaná kodifikacíními příručkami . a obecná řečtina . reprezentovaná ústním územím, navzájem konkurují a liší se od sebe tak markantně, že se někteří lingvisté nezděraňují hovořit o diglosii¹, má své příčiny v historickém vývoji českého jazyka.

Obecná řečtina vzniká splýváním nářečí v územích, které se dříve zásluhou hospodářského i kulturního stavu území od 15. století. Vývoj je intenzivnější na Moravě, kde zůstávají nářeční rozdíly zachovány ve větší míře. (Hronek, 1972, s. 94)

Již zmíněným splýváním nářečí v územích se postupně vytvářejí jednotlivé rozdíly mezi řečtinou spisovnou a obecnou. Jako první z těchto rozdílů vzniká protetické *v* před samohláskou *o* (viz M. Komárek, Historická mluvnice česká, Hláskosloví, str. 132 a literatura tam uvedená). Koncem 14. a začátkem 15. století pak proniká zvláštní tendence diftongizace *ý* . *ej*, *ú* . *ou*. Samohláska *ý* se diftongizovala jak v slabikách se starým *ý* (*mlýn* . *mlejn*), tak v územích i ve slabikách s předvodním *í* po *c*, *z*, *s* (*cejtit*, *vozejk*, *sejto*); obě státnice se užívají zároveň a dlouhou dobu se vyskytují vedle sebe. Účtení *é* . *í* postupuje (na rozdíl od zmíněných diftongizací) mnohem pomaleji (15. a 16. století) a dokonává se ve spisovném jazyce až v 18. stol. (účtením ve slabice *lé*). Zatímco ve spisovném jazyce dochází k této změně především v slabikách mkkých (zčásti i jinde . *kamínek*, *okýnko*), v obecné řečtině je provedena dříve sledně (*erstvý mlíko*) (Hronek, 1972, s. 95. 96). K dalším změnám v interdialektu docházelo zvláštně v oblasti vyrovnávání deklinací v 17. a 18. století, kdy se hláskosloví a tvarosloví spisovného jazyka v plné míře nevyvíjelo (Hronek, 1972, s. 95).

¹ šZejména někteří zahraniční bohemisté označují vztah mezi obecnou a spisovnou řečtinou jako specifický typ **diglosie** (viz například sborník Varieties of Czech 1993 a literatura tam uvedenou). (Nebeská, 2003)

ěerky v d sledku spole enského vývoje v dob
ke zm n v národnostních pom rech. Teritoriáln
diferencované dialekty za aly pozvolna ztráčet své nejnápadn jí rysy a tento
proces vyústil ve vývoj interdialekt . (šlosar, Ve erka, 1979, s. 118)

Po b lohorské porá0ce eských nekatolických feudál spisovná ezтина
upadala a dále se nevyvíjela. P estala se u0ívat v mluvených projevech a její
norma postupn ztrácela stabilitu. Do vzech funkcí spisovného jazyka za ala
pronikat n m ina, pop . latina, a ezтина existovala jen v r zných místních
podobách v ni0zích lidových vrstvách. Z d vod , pro které se tv rci nové
spisovné eztiny obrátili k eztin p edb lohorské, jmenujme jen n kolik. Byl to
presti0ní jazyk podávající sv dectví o sláv národa a svou d ív jí
reprezentativní funkcí spl oval ideál kulturního jazyka více, ne0 jazyk ni0zích
vrstev obyvatelstva, který byl navíc územn diferencován, a proto nemohl být
uplat ován ve vyzší funkci. K v tží vá0nosti eztiny pob lohorské p isp lo
bezesporu také to, 0e byla jazykem bible. Nová spisovná ezтина, která si
vyp j ila normu jazyka z druhé pol. 16. st., se svou archai ností lizila od jazyka
b 0n mluveného, od dialekt a interdialekt .

Dlouho byla obecná ezтина ozna ována za ná e í. Brusi i a zastánci
purismu odmítali obecn eské tvary, p esto0e byly denn u0ívány v celých
echách a na menzí ásti Moravy. Obecnou eztinu za útvar ná e ní pova0oval
jezt v roce 1948 F. Trávní ek². A0 zásluhou Pra0ského lingvistického krou0ku,
p edevzím B. Havránka, V. Mathesia a R. Jakobsona, byl nastolen funk ní
p ístup k rozvrstvení jazyka (Hronek, 1972, s. 11. 18).

Jazykov dná pozornost vzak byla tomuto jazykovému útvaru dlouho
odpírána. Prvním lingvistou, který se o obecnou eztinu zajímal ve dvacátých
letech minulého století, byl Francouz M. Vey. Jeho monografie o tvarosloví
b 0n mluvené eztiny, vydaná v roce 1946 v Pa í0i, vychází z dobových
pramen . Je zalo0ena na systematickém shroma0 ování materiálu o tvarosloví
b 0n mluvené eztiny 20. let. Situace v jazykovém rozvrstvení ale podléhá
zm nám, a proto dnes jeho práce vyvolává mnoho otázek.

Rozvrstvením národního jazyka a jazykovou kulturou se zabýval
B. Havránek. O obecné eztin psal na základ dat pocházejících

² Trávní ek, F.: Úvod do eského jazyka, Praha, 1948.

ap . v dílech Ná e í eská a Studie o spisovném obecné eztiny jako jazykového útvaru.

Dalším zahraničním bohemistou, který se o obecnou eztiny zajímal, byl lingvista H. Kuera. Na základě pokus zjistil, že základní hláskoslovné jevy, charakteristické pro obecnou eztiny, tvoří hierarchickou stupnici.

První ucelený popis obecné eztiny podává až monografie J. Hronek, vydaná jako skriptum Karlovou univerzitou v roce 1972. Publikace je souhrnným pohledem hláskoslovné, mluvnické, syntaktické a částě ní lexikální stavby obecné eztiny. Hronek svůj popis obecné eztiny postavil na její konfrontaci s eztinou spisovnou.

Spolu s P. Sgalem vydal Hronek další publikaci opět popisující obecnou eztiny na pozadí spisovné normy a doplněnou o nárt slovníku obecné eztiny a ukázky rozhovorů.

1.2.1 HLÁSKOSLOVÍ

Charakteristiku hláskoslovných jevů přejímáme z publikací eztiny bez příkras (Sgall, Hronek, 1992, s. 30-37) a Obecná eztiny (Hronek, 1972, s. 22-32). Základní charakteristické jevy obecné eztiny v oblasti hláskosloví tvoří tyto hláskové střídnice:

- úžení *é . í*;
- ej* namísto *ý*, také místo *í* po *c, z, s, n* kdy po *l*;
- vo-* na začátku slov a na začvu složenin namísto *o-*;
- ou-* ve stejných pozicích namísto *ú-*.

Další jevy typické pro obecnou eztiny mají postavení okrajové a týkají se výslovnosti. Následující dělení je jen jedno z možných:

- změny samohlásek;
- vynechávání souhlásek;
- změny souhlásek;
- výslovnost slov přejatých.

1.2.1.1 ÚŽENÍ *É . Í*

K úžení *é . í* dochází ve dvou pozicích: v koncovce a v základu slova. Úžení v koncovce patří mezi nejméně frekventované jevy obecné eztiny a často se objevuje i v projevech spisovných. Úžení v základu slova se nevyskytuje přibližně

o), navíc u zdrobn lin typu *kamínek* došlo k jejich
kamének je dnes hodnocena jako knižní. Tvar *mí*
je považován za hovorový a tvar *líp* dokonce za spisovný.

1.2.1.2 EJ NAMÍSTO Ý

U tohoto jevu rozlišujeme pozice *t* i: Postavení v absolutním konci slova%
je ze všech pozic nejast jzí. Dále se *ej* namísto *ý* vyskytuje v postavení
v koncovce slova před souhláskou (*velkejch, velkejm, velkejma*). Výjimku tvoří
tvar instr. sg., ve kterém i v obecné *eztině* zůstává *ým (-ym)*. Poslední pozicí,
kde se v obecné *eztině* objevuje *ej* namísto *ý*, je kmen slova (*mlejn, strejc,*
rejše, vejskat). V nich kterých pozicích vzniklo *ej* z předvodního *í* (*sejto, cejtít*).

1.2.1.3 VO- NAMÍSTO O- NA ZA ÁTKU SLOV A PŘEDPON

S obecněeským *vo-* se nesetkáváme jen na začátku slov (*vocet, vob d,*
vopice), ale také předpon (*zvorat, povodejít*). Často se *vo-* objevuje
u zájmen (*von, vona, vono*) a předložek (*vo, vod*). Neplatí to však pro všechna
slova, která mají ve spisovném jazyce *o-*. U nich kterých slov je podoba s *vo-*
vzácná nebo vůbec neexistuje (*otec, organizace, ovoce*).

1.2.1.4 OU- NAMÍSTO Ú- NA ZA ÁTKU SLOV

Další hláskoslovný jev obecné *eztiny*, diftongizace *ú- ou-*, je již delší
dobu na ústupu i u slov spojených s životem na vesnici (*ouvoz, ouroda*). Tento
jev se však stále objevuje u pejorativních pojmenování (*ou ad*) nebo u slov se
značnou mírou expresivity.

1.2.1.5 ZMĚNY SAMOHLÁSEK

Obecná *eztina* se oproti *eztině* spisovné vymezuje také v oblasti změn
samohlásek, a to jednak ve smyslu krácení a dloužení, jednak změn *e* a *i*
v blízkosti *-j*. Ke krácení dochází nejast již v poslední slabice. Nejvýraznější je
krácení *í* a *ú*³ (*ji . jí, její . její, nazi . nazí, muj, domu, dolu, stuj, luj, pani,*
prosim, nevím, není). Pokud dochází ke krácení mimo poslední slabiku, děje se
tak většinou jen u lexikalizovaných předpad (*upimnej, ikam*). Na jednotlivá

³ částo psané *ě*.

krácení samohlásek *á* a *é* (*pomahat, lekárna*).

obecné eztiny vyskytuje jen u n kterých slov (nap . *pívo, tchýn , mó e, dóle, dvě e, vzádu*). Zm ny . *e a . i/ . y* v blízkosti . *j* jsou typické pro slovesné tvary. ásté jsou zm ny *ij/yj . ej (lej/e/, mej/e/, sej/e/, krej/e/)* a *jí . j/i/ (d laj/i/)*. *Ej m 0e* také zanikat (*ák, ákej*).

1.2.1.6 VYNECHÁVÁNÍ SOUHLÁSEK

Pro obecnou eztinu je typické ur ité zjednoduzování n kterých souhláskových skupin ve výslovnosti. Souhlásky *t*, se vynechávají na za átku slov p ed záv rovou souhláskou a uvnit slov (*kani ka, kadlec, tlouzka, drzka, zesnáct*), podobn jako *d*, a *k (prázniny, Obán, zvihnout, dy0, dyby)*. *Z* se ztrácí uprost ed slova p ed . *m (vemu)* a *h* na za átku slov p ed (*ebík, mí, bitov, íbek*). *V* zaniká na za átku slov i mezi souhláskami (*spomenout si, stávat, zláztň*). Také *j* a *l* se p ed souhláskou nevyslovují⁴ (*méno, du, p ídu, pu it, pudu, jabko, Oíce*), *l* i po souhlásce na konci slov (*sed si, nes*). V obecné eztin se ásto objevují také tvary bez *j*- jako *es(l)i, ezt* .

1.2.1.7 ZM NY SOUHLÁSEK

Ke zm nám souhlásek dochází v obecné eztin u lexikalizovaných jev r zné povahy. Typické zm ny jsou *s . z (hez í, zahat)*, *s . c (kapca, 0encká)*, *z . (men í, lep í)*, *n . m (hamba)*, *t . zt (ztyry, ztvrtek)*, *zt . z (vlaz ovka)*, *st . ct (plect, vect)*.

1.2.1.8 VÝSLOVNOST SLOV P EJATÝCH

Ve výslovnosti slov p ejatých jsou pro obecnou eztinu p ízna né následující zm ny: *s . z (diskuze, renezanace, rezort)*, *k . g (plagát, ingoust)*, *sp . zp (zportka)*, *st . zt (ztudent, ¥tokholm)*.

1.2.2 TVAROSLOVÍ

J. Hronek uvádí t i typy diferencí mezi tvaroslovím spisovné a obecné eztiny:

⁴ Tyto podoby se jífl nepovařují za nespisovné, nebo jsou zahrnuty v kodifikaci spisovné výslovnosti.

Charakteristické to, že hláskové změny nepronikly do
zachovala starší varianty. Tvarosloví je proto oblastí,
ve které se projevují některé z výše uvedených hláskoslovných změn. Druhý typ
tvorbí rozdíly i tvaroslovné, které jsou dány tím, že si spisovná čeština
udržela tvary odpovídající různým významům tam, kde v obecné češtině
existuje pouze tvar společný (např. splynutí rodů u adjektiv a zájmen v obecné
češtině a rozdílení koncovky *-ma* v instr. pl. u všech rodů). Těmito typy reprezentují
případy, ve kterých obecně české tvary vznikly analogickým vyrovnáním (např.
sednul k sednout jako *minul k minout*) (Hronek, 1972, s. 32. 33).

1.2.2.1 DEKLINACE SUBSTANTIV

U maskulin zakoněných na *-k, -g, -h, -ch* a podobně i u neuter
zakoněných na *-ko, -go, -ho, -cho* je v lok. pl. koncovka *-ách* (*klukách,*
vojákách, teplákách). Pro tvary vokativu platí, že jsou v obecné češtině
nahrazovány tvary nominativu, zejména předchází-li jim *pane* (*pane Novák,*
pane editel). U substantiv v nom. a vok. pl. žensk. zakoněných na *-tel* je
v obecné češtině běžná koncovka *-é* (*pátelé, spisovatelé*), jinde je místo ní
vždy *-i* (*Pražani, lidi, sousedí*).

U feminin se obecná čeština od spisovné odlišuje tendencí nahrazovat
substantivum *dcera* v dat. a lok. sg. jiným substantivem, např. *holce*. U mnoha
substantiv se v obecné češtině uplatí tvary podle vzoru *píše* před tvary
vzoru *kost* (*sole, mast*). Odchylné tvary, které mají v obecné češtině
i zbytky duálního sklovoání (*na rukouch, k rukoum, na nohouch, k nohoum*), pomalu
ustupují. U substantiva *paní* se v obecné češtině *-í* zkracuje ve všech pádech,
v instr. sg. však ne vždy.

U některých neuter dochází v obecné češtině ke sklovoání podle vzoru
ku e, namísto spisovného sklovoání podle vzoru *mo e* (*strnizt te, vejčete*).
U vzoru stavení se můžeme setkat s koncovkami přídatných jmen (*zelího,*
uhlího).

Pro instr. pl. všech rodů je typické obecně české zakonění na
-ama, -ema, -ma (*lidma, ko ma i kon ma, kostma i kostima*).⁵

⁵ Koncovka *óma* se v obecné češtině objevuje v instr. pl. nejen u substantiv, ale u všech sklovaných slov.

ováním adjektiv ve spisovné eztin je adjektivní deklinací systém v obecné eztin jednoduší. Jmenné sklo ování je v obecné eztin zna n omezeno, s výjimkou tvaru *bos*. Ve sklo ování složeném se u tvrdého vzoru *dobrý* ve velké mí e projevují hláskoslovné změny, které jsou charakteristickým znakem difference obecné a spisovné eztiny. Jedná se o výše zmíněné rozdíly mezi *-ý* a *-ej* a mezi *-é* a *. y/i*.

	maskulina	neutra	feminina	plurál
1., 5.	mladej	mladý	mladá	mladý
2.	mladýho	mladýho	mladý/ej/	mladejch
3.	mladýmu	mladýmu	mladý/ej/	mladejm
4.	mladýho/mladý	mladý	mladou	mladý
6.	mladým	mladým	mladý/ej/	mladejch
7.	mladým	mladým	mladou	mladejma

Deklinace mkkých adjektiv se blíží spisovnému jazyku. Výjimkou jsou slova, která obsahují *c*, *z*, *s*. Po nich n kdy bývá namísto spisovného *. í* obecné *. ej*, jako je tomu u sklo ování tvrdých adjektiv (*cizej*, *cizejch*, *cizejm*, *cizejma*).

Přivlastovací adjektiva se v obecné eztin sklo ují podle vzoru *dobrej* (*bratrovýho*, *bratrovýmu*). Výjimku tvoří nom., akuz. a vok. sg. i pl., kdy se uplatí tvary shodné se spisovnými (*bratr v*).⁶

U stup ování přídavných jmen je v obecné eztin astá přídavná *. ej*, např. *sprost jzí*. U stup ování příslovcí se oproti spisovnému zakonění *. eji* v obecné eztin objevuje *. ej*, v omezené mí e také *. ejc*, *. ejz* (*rychlejc*, *rychlejjz*).

1.2.2.3 DEKLINACE ZÁJMEN

U osobního zájmena *já* má obecná eztina pro gen., dat. a lok. sg. jednotný tvar vyslovovaný *mn*, na rozdíl od spisovného jazyka, ve kterém se v gen., dat. a akuz. sg. rozlišují tvary *mn*, *mne*, *m*, *mi*. Obecná eztina

⁶ V jihozápadní oblasti ech mají všechny tři rody nesklonný tvar neutra (*tátovo klobouk*, *tátovo sklenice*). Pro oblast středoevropskou jsou typické tvary *tátovej klobouk*, *tetiny místo*.

rozlizuje rody a pouívá jednotný tvar *voní*. Dále se obecná eztina od spisovné eztiny lizí tvary zájmen v instr. pl. (*náma, váma, nima*).

Podobná situace je i u vzoru *ten*, jeho tvar v instr. pl. je *t ma*, v instr. sg. se v obecné eztin projevuje hláskoslovné krácení (*tim*). V nom. a akuz. pl. se v obecné eztin pro všechny rody pouívá tvar *ty* oproti spisovnému *ti, ty, ta*. U feminin se v obecné eztin uplat ují varianty tvar gen., dat., lok. sg. *tý, tej*. V obecné eztin se velmi ásto vyskytují tvary ukazovacích zájmen *ten(d)le, ten(d)le(nc)ten, tám(d)leta* apod.

U sklo ování zájmen p ivlast ovacích *m j, tv j, sv j* se v obecné eztin vedle adjektivních tvar (podle *dobrej* . tedy *mýho, tvýho*) objevují také tvary s *oj* (*mojeho, mojemu, mojema, mojima*). Svou roli v diferenciaci spisovné a obecné eztiny u zájmen hraje také délka, viz ást 1.2.1.5.

1.2.2.4 DEKLINACE ÍSLOVEK

U deklinace íslovek se v obecné eztin , podobn jako v eztin spisovné, uplat ují r zné typy, které mohou být z ásti společné pro jiné slovní druhy. U íslovek *ti, ty i* má tvar instr. podobu *t ema, ty ma*. Specifické obecné eské tvary *vobouch, voboum, vobouma* ustupují tvar m *vobou, vob ma* podobn jako tvary *dvouch, dvoum, dvouma*.

Druhové íslovky typu *dvojí, trojí* se v obecné eztin nevyskytují. Místo nich jsou pouívány tvary jako *dvoje, troje*, ve spisovné eztin typické pro druhové íslovky pomnožných substantiv.

Íslovka *mnoho* z stává v obecné eztin v instrumentálu nesklonná (*s mnoho d tma*).

1.2.2.5 KONJUGACE

Rozdíly mezi obecnou a spisovnou eztinou v oblasti ásování sloves se poslední dobou ím dál více stírají. Jevy, které byly d íve p ízna né pro nespisovné vyjad ování, se postupem ásu stávají sou ástí kodifikace. P esto stále najdeme ur íté odliznosti jak u sloves v jednotlivých t ídách, tak u slovesa *být*.

V podmí ovacím zp sobu pomocného slovesa *být* se v obecné eztin uplat uje v 1. os. pl. tvar *bysme*. D je se tak i ve spojení se spojkami

ímí odchýlení od spisovné eztiny dochází u 2. os. uplat ují tvary (*j*)sez, *si*. S tvarem *si* se setkáváme i u 2. os. sg. u pomocného slovesa být v minulém ase. P edevzím ve východních echách a na Morav se zde objevuje varianta (*p ize*)s.

Slovesa první tídy mají v obecné eztin v p í estí minulém u sg. maskulin tvary *nes*, *pek*, *sed si*, *moh*. Oproti spisovné eztin zde dochází ke ztrát koncového *.i*. U obecn eských tvar *plíst*, *víst* existují varianty *plest*, *vest* a *plect*, *vect*. Stejn tak se u infinitiv *píct*, *týct* objevují varianty *pect*, *tect*.

U sloves druhé tídy dozlo k jí0 zmín nému p echodu d íve obecn eských tvar k spisovnému jazyku (*najmul*, *obejmul*, *p etnul*). Typicky obecn eské jsou zde op t tvary préterita *tisk*, *uztk*, *p ib h*, *spad*.

Pro slovesa tetí tídy jsou charakteristické hláskoslovné zm ny *ej* namísto *ý* (*krejt*, *mejt*) a *í* namísto *ij* v rozkazovacím zp sobu *nebí ho*, *napí se*.

Ve tvrté slovesné tíd se obecn eské tvary sloves ve zna né mí e shodují se svými spisovnými prot jzky. Výjimkou jsou obecn eské tvary v rozkazovacím zp sobu, nap . *proz*, *pov z*.

Slovesa páté tídy se v obecné eztin asují stejn jako ve spisovné. V obecné eztin vzak dochází ke zm nám *jí* . *j/i* (*d laj/i*).

Obecná eztina, podobn jako u adjektiv, nerozlizuje v plurálu rod u p í estí minulého a v p í estí trpném, nap . *m sta se rozrostly*.

U sloves, která mají v 1. os. sg. koncovku *.u/.i*, se v obecné eztin v 1. os. pl. pouívá kratzí koncovka *.m*, nap . *vedem*, *kupujem*.

1.2.3 SKLADBA

Útvar obecná eztina není po stránce syntaktické výrazn jí charakterizován. Jevy, které se uvád jí jako typické pro obecnou eztinu, jsou asto vlastní i hovorové eztin a nejsou tedy nespisovné. Tyto jevy t sn souvisejí s výb rem prost edk podle povahy projevu a situace. Jedná se o rozdíly mezi projevem psaným (p edem p ipraveným) a mluveným (p edem nep ipraveným, spontánním). Na výb ru prost edk se podílí ada faktor , nap . vztah mluv ího k poslucha m, faktory emocionální, vyjad ující postoj mluv ího k obsahu sd lení, rozdíl mezi dialogem a monologem apod.

Podle J. Hronka se v rozdílech v syntaxi projev obecn eských a spisovných projevují ty i základní tendence, v tzinou typické pro rozdíl mezi

ným, netýkají se tedy přímo obecné eztiny jako

- a) v tzi míra uívání expresivních prost edk , zejména nadm rné uívání zájmen a ástic, zdvojování podm tu, z ásti také parenteze;
- b) p eruzování lineárnosti projevu r znými typy parentezí, prvky p ídatného charakteru a apoziiopezí;
- c) prostzí styl zejména ve spojeních hypotaktických, kde jsou sice jednotlivé typy významových vztah zastoupeny, zásoba spojek je ale omezená a ada spojek se objevuje v r zných funkcích;
- d) d sledn jí provedení obecných vývojových tendencí eztiny, nap . u vývoje slovesné reke. (Hronek, 1972, s. 73. 74)

1.2.3.1 LEXIKÁLNÍ A MORFOLOGICKÉ PROST EDKY SYNTAXE V OBECNÉ EŽTINĚ A V MLUVENÉM JAZYCE

Systém spojek je v obecné eztině a mluveném jazyce v bec co do výb ru prost edk jednoduší než v eztině spisovné. Pro mluvený jazyk a tedy i obecnou eztinu je typická ur ítá synonymi nost pod adicích spojek. Nap . spojka *kdy0* zde má význam nejen ásový, ale i podmínkový a p í inný, spojka *jak* se uívá jako spojka ásová i podmínková, podobn také spojka *že*. Obecná ezтина a mluvený jazyk mají také svou vlastní podobu spojek. Tam, kde se v písemném projevu uíje spojek podmínkových *jestli, kdyby* a spojek p í inných *protože, pon vad0*, se v obecné eztině a mluveném jazyce uplatní podoby *jesli, esli, esi, dyby, proe, pá* . Mluvený jazyk ásto up ednost uje parataktické vyjád ení p ed hypotaktickým. Typické je rovn 0 bezspojkové ázení v t, jejich0 významy jsou ve vztahu hypotaktickém (*Nemohl jsem p íít, to jsem m l tu ch ípku.*), a uplat ování spojek v r zných funkcích.

Vzta0ná slova *jen0, jeho0, co0* a vzta0ná p íslovce místní jsou v mluveném jazyce nahrazována absolutním *co* (*Vojáci, co postavili most. D m, co jsem tam chodil*). Obdobn je tomu také u tázacích zájmen (*Co si mám vzít za kozili?*). *Co m 0e* bít také uíto ve významu *pro* (*Co bre íz?*).

P í vlast ovacího zvratného zájmena *sv j* se v mluveném jazyce uívá podstatn mén než jiných p í vlast ovacích zájmen (*Seber si ty své v ci.*).

Velmi typické pro b 0ný hovor a tedy i obecnou eztinu jsou pronominální podm ty v 1., 2. i 3. osob (*von p ízel* oproti psanému *p ízel*).

se v mluveném jazyce často nevyskytuje. Mluvený projev se také vyznačuje volnější vlnou skladbou, zejména v d sledku p edsouvání samostatného v tného lenu (*Jít tam, to bych nemoh.*). Platí to také pro aktuální len ní v tné, pro které je v b Oném hovoru typické, že jádro, tedy nová informace, nebývá na konci v ty, ale p edchází východisku, které m ůe být i vynecháno (*Teta ti to vzkazuje. Kdo ti to vzkazuje? Teta.*).

V hovoru je časté kladení p íklonek na začátek v ty (*Sem tam p ece nebyl.*), vyřazení z vazby a anakolut. (Sgall, Hronek, 1992, s. 60. 65)

1.2.3.2 SYNTAKTICKÉ ROZDÍLY VE FUNKCÍCH

1.2.3.2 SYNTAKTICKÉ ROZDÍLY VE FUNKCÍCH

Jednotlivé funkce se v mluveném jazyce vŕdy p esně nerozlišují. Sv ŕdí o tom nap . genitiv partitivní, který v b Oném hovoru téměř chybí, dále také omezené uŕívání instrumentálu ve významu do asné funkce a uŕívání spojek v r zných významech, viz výše.

Na rozdíl od jazyka psaného jsou pro mluvený jazyk typické tzv. p ídatné v tné prvky (vsuvky, kontaktní slova), které mají ziroce modální funk ní platnost (prosté navazování, vysv tlování, zd razn ní, výzva, pochybnost, udržení kontaktu s poslucha em apod.) a charakteristické intona ní vyjád ení. Mezi nejb On jzí slova a spojení pat í *no, no tak, no a, no né, ůe jo, teda, tedy, moŕná, jist , snad, prej, (v)opravdu, víz, to víz, víte, víme, dejme tomu* aj.

V mluveném jazyce, a tedy i v obecné eztin , dochází také k nadm rnému uŕívání zájmen a ástic. U zájmena *ten* jde o funkce odkazování (*Ta Marie nep íjde.*), pop . o emocionální zd razn ní (*To je ten nejkrásn jzí film, co jsem vid l.*). Podobn má tvar *to* a zájmeno *von* funkci zd raz ovací, navazovací (*To ho neznáz. Von Pavel nep ízel.*).

Ve spisovném vyjad ování se pom rn ídce vyskytuje sloveso *mít* ve spojení s trpným p í estím dokonavých sloves p edm tových vyjad ujících stav, který vznikl z p edcházející innosti a je jejím výsledkem (*mám uklizeno*, v obecné eztin *uklízíno*). P íklad *mám sako dobre uzitý* ukazuje, že p vodce d je nemusí být vŕdy totoŕný s podm tem slovesa a m ůe mít více význam . Jedním významem je výsledek minulé innosti podm tu, druhým významem je dopl kové spojení, které je ve spisovném jazyce obvyklé.

m expresivního vyjádření je v mluveném jazyce u nominativu a vokativu maskulina životného v případě, že podstatné jméno přechází přídavnému (*kluk pitomá, d děk jezitná*). (Sgall, Hronek, 1992, s. 65. 69)

1.2.4 SLOVNÍ ZÁSoba

Naproti vztahu slovní zásoby je pro spisovnou i obecnou řečtinu společná. Proto je přesné určení hranice mezi nimi problematické. Výjimku tvoří slova a slovní spojení se silným emocionálním zabarvením, která ve spisovné řečtině nemají své místo. Oproti tomu odborné termíny, které jsou spisovné řečtině vlastní, se mohou spojovat s hláskoslovnými a tvaroslovnými jevy obecné řečtiny. O pronikání slov s obecnou hláskovou podobou do spisovného lexika svědčí například *plamínek*. Toto přejímání je pozvolné a spojuje v tom, že se obecné slovo nejprve užívá v hovorové vrstvě spisovného jazyka a později se z něj stává výraz stylisticky neutrální.

Podle P. Sgalla a J. Hronka obecnou slovní zásobu tvoří několik hlavních složek:

1) slova typická pro každodenní hovor, zčásti (ale ne vždy) charakterizovaná svým obecným hláskovým složením nebo koncovkami, zčásti kdysi převzatá z němčiny;

2) slova slangová, často přejímaná dřív předešlým z němčiny, nověji z angličtiny aj.;

3) slova emocionálně příznaková, od prostě expresivních přes hanlivá (pejorativní) a obhroublá až k obscénním (Sgall, Hronek, 1992, s. 79).

P. Sgall a J. Hronek charakterizují rozdíl mezi slovy spisovnými a obecnými a těmi, která jsou typická pro obecnou řečtinu takto:

a) synonymní protějšky, z nichž některé jsou slohové nebo emocionálně příznakové (*pomlouvat . drbat, místnost . cimra, spát . chrnout, jistý - tuctověj*);

b) spisovné slovo má obecný protějšek stejného znění, ale s přesnějším významem (*bakora, koka, prase, bačant, zpaek, bruet, let na noco, pást po nkom*);

c) jednoslovný protějšek víceslovného spojení, tzv. univerbizace (*oní léka . voa, státní zkouška . státnice, nám stí I. P. Pavlova - Pavlák*) a skládání (*memomocí*);

nov ekvivalentního prot jzku (*lajdák, maka ka,* 1992, s. 73).

Za nejproduktivn jzí typ tvo ení obecn eských slov je považováno odvozování.⁷ Dále se uplat uje skládání a p ejímání, které bylo ásto ovlivn no r znými hláskoslovnými a tvarovými úpravami). Z francouzštiny (áste n p es n m inu) obecná ezšina p evzala slova *blamá0, kurá0, paraple*, z italštiny *Pepa*.

---

⁷ Mluvený jazyk si ásto vytvá í slova, jejichž zakon ení jsou specifická a ve spisovné e-tin mívají stylistický nebo emocionální p íznak. J. Hronek uvádí nap . p ípony *óábr: -kolábr; -ajz: Hurvajz; - ek: utíká ek; - ko: embé ko; -lín: stydílín; -ulda: ta ulda*. (Hronek, 1972, s. 89).

A VE VÝUCE EÜTINY PRO CIZINCE

Po roce 1989 vzrostl zájem o eztinu jako cizí jazyk a výuka eztiny pro cizince získávala na intenzit . Cizinci, kte í do eské republiky za ali p icházet stále ve v tším po tu, se pot ebovali dorozum t p edevzím v ka0dodenních situacích b Oného Oivota. M li zájem o zvládnutí zejména b On mluveného jazyka. Prostor, který je ve výuce v nován mluvenému jazyku, závisí mimo jiné na p ísluzné vyu ovací metod , podle které je vyu ování koncipováno.

2.1 KOMUNIKA NÍ METODA

V sou asné dob se ve výuce cizích jazyk uplat uje zejména komunika ní metoda⁸. Jedná se o sm r, se kterým se v n kolika posledních desetiletích setkáváme v menzí i v tží mí e také ve výuce eztiny jako cizího jazyka.

Podle M. Hrdli ky souvisí vznik komunika ní metody s tzv. komunika n - pragmatickým obratem v lingvistice, který nastal kolem roku 1970. Pozornost lingvist se p enesla z jazyka vnímaného jako systém (langue) na jeho realizaci (parole) a p edm tem zájmu se stala komunikace se vzemi faktory, které ji ovliv ují (Hrdli ka, 2005, s. 18).

Komunika ní metoda disponuje t emi základními rysy, jimi0 jsou komplexnost, adresnost a u0ite nost. Pojem komplexnost zahrnuje rozvoj vzech ty hlavních e ových dovedností, kterými jsou poslech, tení s porozum ním, ústní a písemné vyjad ování. Adresnost p inází v tží pozornost k u ícímu se, k jeho komunika ním pot ebám a jazykové úrovni. S pragmatickým zam ením výuky souvisí u0ite nost. Ve výuce se tak klade d raz na autentický jazykový materiál, který prezentuje typizované mluvní akty v základních komunika ních situacích (Hrdli ka, 2002, s. 48).

S uplat ováním komunika ní metody ve výuce eztiny jako cizího jazyka se nevyhnuteln pojí ur ité riziko. Pro n které studenty znamená u ení se eztin první setkání s flektivním jazykem. Proto se n kdy vyu ující ve snaze nau it studenty eztinu co nejrychleji, nejsnazzím zp sobem a pokud mo0no

⁸ Hrdli ka (2005) upozor uje na problematiku pojmenování, která m fle být zdrojem nejednotného chápání komunika ní metody. Krom škomunika ní metody je mo0né se setkat také s šmetodou komunikativní0.

souvání gramatiky do pozadí, což se pak může stát
schopností e ové produkce i recepce.

M. Hrdlička vidí jako další možné nebezpečí spojené s komunikační metodou nedostatečnou pozornost v novanou komunikaci písemné a upozoruje na možné problémy s mluvené řečí, v echách obecné eztiny (Hrdlička, 2002, s. 49. 50).

2.2 KOMUNIKAČNÍ KOMPETENCE

Výsledkem uplatnění komunikačního přístupu ve výuce by mělo být utváření komunikační kompetence u žáků se.

Hrdlička popisuje komunikační kompetenci jako schopnost mluvčího úspěšně realizovat svůj komunikační záměr, schopnost přiměřeného e ového (mluveného i psaného) i percepčního chování respektujícího situační zakotvenost projevu, role jeho účastníků i další jazykové a mimojazykové faktory, jež se na komunikaci spolupodílejí (Hrdlička, 2002, s. 70. 71). V Hrdličkově pojetí je zřejmě chápána komunikační kompetence závislá na kompetenci jazykové.

J. Žindeláková chápe komunikační kompetenci jako komplexní předpoklady e ové innosti a jazykovou kompetencí rozumí soubor znalostí o jazyce a jeho fungování a dovedností disponovat jí (Žindeláková, 2008, s. 36. 37). Dále zdrazuje, že tohoto souboru je nutné během výuky dosáhnout, aby byl cizinec schopen ezit komunikační situace, kterým bude vystaven.

Autoři Společného evropského referenčního rámce pro jazyky pracují s pojmem komunikativní jazykové kompetence. Jedná se o kompetence, které umožní jednat s využitím specificky jazykových prostředků (SERR, 2002, s. 9).

V rámci komunikativní kompetence vydávají:

- a) lingvistickou kompetenci . zahrnuje lexikální, fonologické, syntaktické znalosti a dovednosti;
- b) sociolingvistickou kompetenci . vztahuje se k sociokulturním podmínkám užívání jazyka;

tenci . týká se užívaní jazykových prostředků
vázání, vztahuje se k vyjadřování jazykových funkcí

(SERR, 2002, s. 13. 14).

Mimo komunikativní jazykové kompetence se ve Společném evropském referenčním rámci pro jazyky objevuje pojem obecné kompetence. Mezi obecnými kompetencemi auto i uvádí:

- a) deklarativní znalosti (savoir général);
- b) dovednosti a praktické znalosti (savoir-faire);
- c) existenciální kompetenci (savoir-être);
- d) schopnost učit se (savoir-apprendre) (SERR, 2002, s. 11. 12).

V návaznosti na Společný evropský referenční rámec pro jazyky vznikly popisy tzv. referenčních úrovní pro některé jazyky, jež vymezují příslušnou úroveň znalosti v cizím jazyce, která je dána mírou osvojení základních jazykových dovedností a související úrovní komunikativní kompetence mluvího (www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/referencni-urovne-pro-cestinu-jako-cizi-jazyk, 1. 3. 2010).

V referenčních popisech pro češtinu⁹ se objevuje pojem sociokulturní kompetence. Ta je určena charakteristickými vlastnostmi dané společnosti a kultury a odráží se v chování jejího příslušníka při jazykové komunikaci. S pojmem sociokulturní kompetence Společný evropský referenční rámec pro jazyky systematicky nepracuje, k sociokulturním podmínkám užívání jazyka se však v Rámci vztahuje sociolingvistická kompetence, která se sociokulturní kompetencí úzce souvisí.

Sociolingvistická kompetence zahrnuje znalosti a dovednosti, jež jsou zapotřebí ke zvládnutí společenských dimenzí užívání jazyka. Jedná se například o lingvistické markery sociálních vztahů, etnolingvistické normy, výrazy lidové moudrosti, rozdíly mezi funkčními styly jazyka, nářečními a přízvuky. Tyto jevy souvisí s používáním jazyka a podle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky tvoří významné prvky lingvistického aspektu sociokulturní kompetence.

Společný evropský referenční rámec pro jazyky dále vymezuje sociokulturní znalosti, znalosti o určité společnosti a kultuře. Tyto znalosti jsou

⁹ Pro češtinu jako cizí jazyk byly doposud popsány referenční úrovně A1, A2, B1, B2.

e, konkrétní deklarativní znalosti (savoir général), každodenního života (jídlo a pití, pravidla stolování, státní svátky, pracovní doba a obvyklý pracovní režim, podmínky ve volném čase aj.), životních podmínek (např. životní úroveň, podmínky bydlení, systém sociální péče aj.), mezilidských vztahů (např. vztahy mezi generacemi, pracovní vztahy aj.), hodnot, víry a postojů ve vztahu např. k náboženství i národní identitě, dále se týkají etiky, společenských konvencí, rituálů a obyčejů (SERR, 2002, s. 103. 105).

Neznalost sociokulturní kompetence může při komunikaci způsobit závažné komunikační bariéry, které mohou vést k nedorozumění. Student cizího jazyka se musí učít jak jazyk v reálné komunikační situaci použít, aby byla komunikace úspěšná. S určitým zjednodušením lze rozlišovat komunikační situaci, ve které jde primárně o komunikaci neformální, běžnou, přátelskou a komunikační situaci, ve které jde o komunikaci oficiální. Diferencovat komunikační situaci lze také z hlediska podmínek a okolností, za nichž komunikace probíhá. Zda se jedná např. o komunikaci psanou nebo mluvenou. Z toho vyplývá, že každá konkrétní komunikační situace si vyžaduje užití specifických jazykových forem a prostředků. Pro to, aby komunikace proběhla úspěšně a bylo dosaženo komunikačního záměru, je nutná schopnost znát a rozlišovat funkční vlastnosti jednotlivých vyjadřovacích prostředků, které jsou spojovány s rozeznáváním spisovného a nespisovného vyjádření.

2.3 ZÁLEŽNOSTI OBECNÉ JAZYKOVÉ VĚDOMÍ DO VÝUKY

Pro dosažení komunikačního úspěšnosti cizince studujícího jazyk se jako nutná jeví znalost problematiky stratifikace národního jazyka a s tím spojená znalost obecné jazykové vědomí, zejména pobývá-li na území, kde je tento nespisovný útvar rozšířen a kde se vyskytuje ve funkci běžného mluveného jazyka. Ačkoli jsou názory jazykovědců na rozsah užití obecné jazykové vědomí v naší jazykové kultuře rozdílné a ačkoli jí lingvisté v minulosti nevěnovali zdaleka tolik pozornosti, kolik by si zasloužila, nelze její existenci před studenty jazyka tajit. Vztichnutí k obecné jazykové vědomí jako cizího jazyka se tak setkávají s problémem, jak běžného mluvený jazyk do výuky začlenit a kdy s ním začít.

Výukové přístupy, zahrnující v sobě obsahovou a metodickou stránku studia jazykové vědomí, nejsou a ani nemohou být jednotné, protože potřeby cizinců

ejně. Po d po átkem výuky je nutné v d t, za jakým í, k emu jazyk pot ebuje a v jakých situacích jej bude pouívat. Jiné p ístupy vy0adují studenti, kte í p ijeli do eské republiky jen na krátký as, nap . na dovolenou, a jiné p ístupy jsou vhodné pro studenty, kte í si nap . zvolili eskou republiku za sv j nový domov a cht jí zde íit plnohodnotný íivot. Zvlázní skupinu tvo í studenti, kte í si jako sv j studijní obor vybrali bohemistiku. Ka0dá skupina se lizí v cílech, které si klade v souvislosti se zvládnutím eztiny jako národního jazyka a jeho variet.

Cíl výuky, komunika ní pot eby student a stupe zvládnutí spisovného jazyka uvádí Hrdli ka jako podstatné faktory pro úsp zné a smyslupné za len ní obecné eztiny do výuky (Hrdli ka, 2002, s. 49).

Podle Hrdli ky p eva0uje názor, 0e by m l cizinec nejprve zvládnout eztinu spisovnou, resp. hovorovou, která je vhodn jzí, b 0n jzí a v komunikaci je od cizince o ekávána. Argumentuje tvrzením, 0e sobecn se p ece p i osvojování cizího jazyka prezentuje standard, presti0ní podoba národního jazyka%(Hrdli ka, 2002, s. 49).

J. Lukázová zastává názor odlišný. Na obecn eské gramatické odchylky je podle ní pot eba upozor ovat od po átku výuky, a to v0dy ve srovnání s eztinou spisovnou (Lukázová, 2007, s. 186).

J. řindelá ová doporu uje u0ívat v po áte ním stadiu u ení se od úrovn A1 a0 po B1 prost edky neutrální, které jsou společné vzem funk ním oblastem. Jako d vod uvádí obtí0né vypo ádávání se cizinc se zásadou p im enosti ve výb ru a u0ítí jazykových prost edk , která se týká stylových hodnot, tj. hovorovosti, neutrálnosti, kni0nosti, pop . archai nosti jazykových prost edk . Pokud ovzem cizinec v po áte ním stadiu svého studia u0ívá ve vyjad ování hovorové a nespisovné prost edky, zejména obecn eské i slangové, není jeho vyjad ování považováno za nepřijatelné (řindelá ová, 2008, s. 82).

Společný evropský referen ní rámec pro jazyky doporu uje pro po áte ní stadia u ení se cizímu jazyku relativně neutrální funk ní styl¹⁰, jako0to styl, který rodilí mluv í nejpravd podobn ji pouívají v pr b hu komunikace s cizinci a o ekávají, 0e bude nerodilými mluv ími rovn 0 pouít.

¹⁰ šNeutrální funk ní styl0 je termín poufívávaný autory Společného evropského referen ního rámce pro jazyky (2002). Chápeme jej jako styl prost sd lovací uflívající slohov í citov nepříznačové výrazy.

znou variabilitou e i a ovládání funk ních styl se
úrovni B2 (SERR, 2002, s.122. 123).

Neexistuje shodný názor na problém, kdy s výukou obecné eztiny u cizinc za ít. Jako pomoc p i sestavování výukových program v rámci jazykových kurz eztiny pro cizince a p i tvorbu ebních materiál mají sloužit popisy tzv. referen ních úrovní jednotlivých jazyk , které se dále pouívají například pro zavád ní standardního systému zkouzek.

V popisu referen ní úrovn A1 pro eztinu jako cizí jazyk se ovládnutí obecn eských jev nep edpokládá, a to proto, se jde o první kontakt, který zdaleka nem oe pokrýt všechny situace, v nich0 se cizinec, který této úrovn dosáhl, m oe neplánovan ocitnout. Pouíli-li by (by ojedín le) prvku obecné eztiny (p íp. lokálního dialektu), mohlo by to mít neádoucí dopad na pr b h komunikace, zejména s rodilým uívatelem eztiny. Ten toti0 zpravidla automaticky pokládá obecnou eztinu za nadstavbu eztiny spisovné. Domnívá se, oe cizinec ovládá bezpe n spisovný jazyk, a proto si m oe dovolit vyuívat i nespisovného. Takto se ztrácí komunika ní vst ícnost ostatních mluv ích uívajících v hovoru s cizincem na úrovni A1 eztinu. Obvykle to konkrétn znamená zvýšení mluvního tempa a celkový p echod do nespisovné eztiny, například vyuítí slangism , co0 je pro úrove A1 ji0 nep íjatelné% (Hádková, Línek, Vlasáková, 2005, s. 6).

Podle autor popisu referen ní úrovn A1 cizinci na této úrovni nedokáí ovládat obojí tvary . spisovné a nespisovné, tudí0 je pro n dekódování komunikátu v obecné eztin nemo0né. Vhodné je ale upozornit cizince na uvedené skute nosti, aby nebyl p ekvapen neznámými tvary a podobami slov (nap . *maj, nev d j, p jdem, mlíko*). Jejich aktivní ovládání povaují auto i publikace za neádoucí. Cizinec, který ovládá eztinu na úrovni A1, si jako uívatel asto m oe vysta ít s jednou variantou, ale proto0e jeho komunika ními partnery budou p edevzím rodilí mluv í, m l by rozum t n kterým dalším alternativním variantám (Hádková, Línek, Vlasáková, 2005).

Popis referen ní úrovn A2 pro eztinu jako cizí jazyk u0 nabízí v tzi po et alternativních zp sob vyjád ení, které by m li studenti zvládnout aktivn . P esto se za vhodné považuje pouívání relativn sneutralního funk ního stylu%0 proto0e se to práv tento styl, který rodilí mluv í s nejtzí pravd podobností pouívají v pr b hu komunikace s cizincem a o ekávají, oe bude nerodilými

ská, Bidlas, Confortiová, Turzíkova, 2005, s. 114).
ziko nedorozum ní, nebo dokonce zesm zn ní se
p i nevhodném pou0ití ur itých jazykových prost edk .

V popisu referen ní úrovn B1 se obecné eztn dostává v tí pozornosti ne0 u p edchozích dvou popis . Studenti na úrovni B1 si mají být v domi skute nosti, se existují dv varianty lexikogramatického kódu, b 0n ozna ované jako spisovná eztna a obecná eztna%o(¥ára, Bischofová, Confortiová, Cvejnová, adská, Holub, Lánská, Palková, Turzíkova, 2001, s. 221). Studenti na této úrovni mají být rovn 0 obeznámeni s faktem, 0e výb r vhodné varianty mluveného jazyka závisí na míst , kde mluv í pobývá nebo p sobí. V dí tedy, 0e na Morav a ve Slezsku není obecná eztna tak obvyklá a astá jako na území ech. Dále si jsou studenti v domi skute nosti, 0e spisovné varianty se primárn vyskytují v projevech psaných, zatímco v projevech mluvených jen tehdy, pokud se od jejich projevu o ekává ur itá míra formálnosti.

Úrove B2, která zpracovává zatím nejpokro ilejší stadium v u ení se eztn , v sob zahrnuje úrove B1, podobn jako ta v sob zahrnuje úrove A2. K obecné eztn v popisu úrovn B2 se tedy vztahuje popis úrovn p edcházející, dopln ý o popis rozdíl mezi spisovnou a obecnou eztnou v rovin fonologické, morfologické, syntaktické a lexikální, a informace týkající se pravidel volby mezi prost edky obou útvar v závislosti na spole enském kontextu a komunikativní funkci. Auto i popisu zd raz ují, 0e oba útvary nejsou rozlizeny absolutn , proto0e existuje ziroká oblast, která je pro spisovnou i obecnou eztnu spole ná. Student eztny, který dosáhl této úrovn , si musí být popsané situace v dom (Holub, Adamovi ová, Bischofová, Cvejnová, Gladkova, Hasil, Hrdli ka, Marez, Nekvapil, Palková, ¥ára, 2005).

Podle popis referen ních úrovní vypracovaných pro eztnu jako cizí jazyk se aktivní osvojení obecné eztny o ekává a0 od úrovn B1, podle Spole ného evropského referen ního rámce dokonce a0 od úrovn B2. Na základ nazich zkuzeností vzak m 0eme konstatovat, 0e cizinec 0ijící na historickém území ech u0ívá obecnou eztnu ji0 od úrovn A1. Platí to zejména pro studenty, kte í bu aktivn ovládají jiný flektivní jazyk, nebo se s ním alespo d íve setkali. Zkuzenost s jazykem podobné struktury je ve výuce eztny jako cizího jazyka velice cenná.

Učenci v České republice navíc nejsou odkázáni jen na učitelé, kteří se setkávají s rodilými mluvčími a pozorují, jak oni sami jazyk používají a na tomto základě si brzy sami za sebou vytvářejí vlastní repertoár promluv vázaných na určitý situační kontext. Podobný vliv mají na osvojování si jazyka rovněž média.

Zapojování obecných jevů do výuky češtiny jako cizího jazyka by mělo být motivováno zejména stanovenými výukovými cíli, které se odvíjejí od potřeb různých skupin studentů. Studenti si ale vždy musí být v domě rozrůznosti vyjadřovacích prostředků v rámci národního jazyka, jejich sociálních konotací.

A V U EBNICÍCH EÜTINY PRO CIZINCE

Spolu s rostoucím zájmem studentů o eztnu jako cizí jazyk se zvyšuje i počet publikací zaměřených na výuku eztny pro cizince. Vznikají nové učebnice, pracovní sešity a různé doplňkové materiály. Ne vždy se učebnice orientují na jednu určitou skupinu uživatelů. Pokud mají učebnice napomáhat studentům dosáhnout předem stanovených cílů, musí daným cílům odpovídat koncepcí, metody a způsob prezentace gramatického učiva. Považujeme-li za cíl dosažení komunikativních kompetencí, předpokládáme, že by výuka cizího jazyka měla usilovat o co nejvážší přiblížení realitě. Učebnice by proto měly prezentovat takové vzory svého jednání, které co nejvíce napodobují komunikaci v jednotlivých typech komunikačních situací. Je to slovy J. Koenského: „Učební text musí být algoritmem osvojování komunikativních schopností, prezentace poznatků o systému potenciálních jazykových prostředků musí být zcela podřízena v obsahu a prezentaci strukturaci parolovým prostředkům. ... Posluchač jako aktivní uživatel eztny si má předevzít (z hlediska maximálního programu) nebo výlučně (z hlediska minimálního programu) osvojit jevy s vysokým komunikačním koeficientem, tj. takové, které v případě neosvojení ohrožují úspěšnost komunikace“ (Koenský, 1989, s. 56).

Autoři učebnic eztny pro cizince i vyučující v kurzech eztny jako cizího jazyka přistupovali a přistupují k obecné eztně různě. Jejich přístupy se liší v závislosti na tom kdy, jakým způsobem, jakými prostředky a jestli vůbec obecnou eztnu do výukových materiálů zařazují. Pokud se ji autoři rozhodnou do učebnic zařadit, mohou volit několik různých způsobů. Obecně české jevy se mohou v učebnicích vyskytovat například ve formě příkladů s vysvětlujícími poznámkami, nebo v textu s celkovým použitím obecné eztny. Můžeme se setkat i s případy, kdy se obecně české jevy zařazují do textu bez vysvětlujícího komentáře. V textech někdy dochází k prolínání obecné eztny s prvky spisovnými nebo hovorovými bez jakéhokoli upozornění, což může pro studenty znamenat nemalé nesnáze. Ideální je, když učebnice obsahuje autorův výklad směřující k použití studentem, jak s obecně českými jevy v komunikaci nakládat, v jakých situacích je používat a v jakých nikoli.

... p i uplat ování hovorových nebo nespisovných kurzech odráží mimo jiné také situace v jazykové teorii: ve starších učebních materiálech je většina spisovná a0 knižní, což dokládá například učebnice M. Sovy *A Practical Czech Course*, Praha 1962. Přibližně od druhé poloviny 60. let se výuka výrazněji posouvá ke szhovornosti a uplatování obecné věziny (Hrdlička, 2002, s. 97).

S obecnou vězinou se setkáváme například v učebnici *vězina pro cizince. Czech for English Speaking Students* autorů M. Šárý, J. Šárové a A. Bytela z roku 1969. Tato učebnice je určena jednak pro potřeby zahraničních studentů, kteří se v jazykových kurzech v tehdejší Československu připravovali ke studiu na vysokých školách, jednak pro ostatní zájemce o český jazyk, kteří se pohybují v českém prostředí. S obecnou vězinou se setkáváme jen v části první, která se zaměřuje na základní inventář jazykových prostředků pro dorozumění v běžných každodenních situacích praktického života. Druhá část, o několik lekcí kratší, učí studenty samostatné práci s odborným textem a soustředí se na porozumění odbornému výkladu. V předmluvě autoři učebnice budoucí uživatele věziny upozorují na skutečnost, že některé gramatické jevy jsou uváděny ve formách běžných pro obecnou mluvenou vězinu. Svůj postup zdůvodní v téže shodou obecných tvarů se systémem, který se blíží k větší jednoduchosti a pravidelnosti, což pro studenty znamená snazší postup učení. Ke tvarům spisovným se v gramatických výkladech přistupuje až v druhé části učebnice. Student se tak až později učí spisovné varianty některých tvarů, které poznal dříve. Obecná vězina se v učebnici vyskytuje v rovině tvaroslovné a je omezena na úroveň *í* v koncovkách, což je jeden z nejrozšířenějších jevů obecné věziny. Pravopisnou zvláštností je volba koncovky *.í* v nom. pl. především u ovacích zájmen, což autoři učebnice zdůvodní později, pro studenta jednoduchým přechodem ke spisovným tvarům.

Příklad 1 (Lekce 14, Text: Obchodní dům, s. 104. 107)

ŠJsmo na náměstí Republiky. Tohle je pražský obchodní dům Kotva. Jdeme sem tady: já a má přítelkyně Richarda a Marta. Richard potěbuje nový zimní boty a nějaké ponožky. Marta zase chce teplé rukavice a já nové kalhoty. ... V prvním poschodí si Marta vybírá rukavice a Richard upozorňuje, že v oddělení naproti prodávají pánský, dámský i dětský oděv. Mají tam i kalhoty a kabáty i celý hotový oblek. říká: Špoj me tam. Ty potěbuje—oblek, víš? ŠNechci celý

alhoty jsou ufl moc starý. Pot ebuju n jaký nový. Takový, jako

Obecn eské tvary jsou vyzna eny kurzívou, ale jen v textech. Pokud se objevují ve cvi ení nebo p i výkladu gramatiky, tak u0 signalizovány nejsou. Texty s obecn eskými jevy p edstavují pom rn reálnou komunika ní situaci, která se odehrává nap . p i nákupu v obchod a p i konverzaci mezi p áteli. U obecn eských tvar u0itých ve cvi eních a p i výkladu gramatiky u0 obecn eské jevy nejsou v textu nijak vyzna eny.

P íklad . 2 (Lekce 14, Cvi ení, s. 115)

8. Put into the singular.

1. Nesu dva t flký kufry a dv velký ta-ky. 2. Kupuju jízdenky. 3. Hledám jízdní ády. 4. V odd lení ufl nejsou volný místa. 5. Na sedadle leflí n jaký zavazadla. 6. Otvírám okna, protofle je teplo. 7. V odd lení sedí dv starý paní a dv mladý fleny. 8. teme p kný eský knihy. 9. Rychlíky dnes nemají zpofld ní. 10. Bereme kufry a hledáme taxíky. 11. N který stoly jsou ur it volný. 12. Platíme dv erný kávy. 13. Chceme dv sv tlý piva. 14. Pot ebuje n jaký dobrý stolní lampy.

Dokladem u ebnice, ve které se student m vysloven nedoporu uje u0ívání obecn eského lexika, je kniha od autorek K. Hronové, K. Flíkové a J. Oherové. Vyzla v roce 1982 a nese název *eztina pro cizince*. Rovn 0 i tato u ebnice si klade za cíl poskytnout student m základní inventá jazykových prost edk pot ebných pro dorozum ní v b 0ných situacích ka0dodenního 0ivota.

P íklad . 3 (Lekce 16, Význam slova, Synonyma, antonyma, s. 124)

ŠN která cizí slova (hlavn z n m iny) jsou nespisovná: fla-ka (=láhev), fabrika (=továrna). Nepoufívejte jich!õ

Opakem je *U ebnice eztiny na základ ruztiny* J. Poráka vydaná v Praze roku 1984. Autor s obecnou eztinou v u ebnici pracuje systematicky. Studenti se s ní seznamují ji0 ve tvrté lekci formou autentického textu. Konkrétn se jedná o text písn Ji ího Suchého a Ji ího Ÿlitra *Co jsem m l dnes k ob du*. Následuje popis n kterých obecn eských jev z oblasti hláskosloví (nap . *ej* namísto *ý*, ú0ení *é* . *í*, *vo-* na za átku slov, *ou-* namísto *ú-*), morfologie (nap . . *aj*, *-ej* namísto . *ají*, *-ejí* v konjugaci sloves), lexikologie (nap . *ano* . *jo*, *káva* . *kafe*). Studenti se dále s obecnou eztinou setkávají p edevzím v druhé

jako sou část jednotlivých lekcí objevují zkrácené
překladatel Eduarda Basse a Karla Poláka. Jednotlivé
jevy obecné češtiny nejsou v učebnici nijak označeny.

Příkladem učebnice, v níž dochází k prolínání obecné češtiny s prvky spisovnými nebo hovorovými bez jakéhokoli upozornění, je kniha dvou autorek Elgy Šechové a Heleny Trabelsiové *Chcete mluvit česky?* z roku 1992. Například v části, která je označena jako gramatická a kde autorky vysvětlují spojení prepozice *na* s akuzativem, najdeme spisovný tvar slova *káva* spolu s obecnou variantou *kafe*, uvedenou v závorkách. Jakékoli vysvětlení chybí a student je tak odkázán jen na informace, které mu poskytne vyučující. Podobně autorky postupují i v úvodním dialogu ve čtvrté kapitole.

Příklad 4. (Lekce 3, Gramatika, s. 72)

ŠJdu na kávu (kafe).¹¹

Příklad 5 (Lekce 4, Text: Pojedez taky do Prahy?, s. 83)¹¹

A: Chceš koupit místenku?

H: Děkuj, jseš hodná. Tady jsou peníze o 40 korun. To stačí. Kdy se uvidíme?

A: V sobotu ráno na nádraží. Autobus jede z nástupišť číslo 19.

H: Tak fajn. Uf! se těším. Ahoj!

A: Ahoj!

Je patrné, že v průběhu několika desetiletí volili autoři různé postupy při zavádění obecné češtiny do výuky. Výjimkou nejsou ani učebnice, ve kterých se obecná čeština neobjevuje vůbec. O důvodech, které k tomu autoři učebnic vedly, se můžeme jen domnívat.

¹¹ Z dialogu uvádíme pouze tu část, kde se objevují obecné české jevy.

Cílem této kapitoly je zjistit, jakou roli hraje obecná čeština v současných učebnicích češtiny pro cizince. V jednotlivých učebnicích dále sledujeme hlavní rozdíly v přístupu k obecné češtině.

K analýze jsme si vybrali čtyři učebnice češtiny pro cizince:

1. čeština pro studenty a více pokročilé. Bischofová, J. a kol., Praha 2008.
2. český krok za krokem 2. Holá, L.- Bořilová, P., Praha 2009.
3. čeština pro život. Nekovářová, A., Praha 2008.
4. Nebojte se češtiny. Adamovičová, A., Praha 2007.

Při výběru jsme se řídili rokem vydání učebnic, jejich dostupností na současném knižním trhu a vlastní zkušeností s nimi. Dalším kritériem pro výběr učebnic byla úroveň, které by studenti měli po dokončení učebnice dosáhnout. Jako minimální jsme zvolili úroveň B1 podle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky.

Vybrané učebnice nejprve stručně charakterizujeme z hlediska jejich zaměření a struktury, poté se soustředíme na jejich přístup k obecné češtině. Sledujeme, v jakých částech učebnic se obecná čeština objevuje (gramatická část, texty a cvičení, texty určené k poslechu, slovní zásoba) a kolik prostoru jí autoři jednotlivých učebnic v nově a jak tuto problematiku zpracovali. V textových částech se soustředíme na výskyt obecně českých jevů v textech monologických a dialogických. Textové přílohy učebnic nejsou součástí analýzy.

Cílem analýzy není kritické zhodnocení zvolených učebnic, nýbrž srovnání didaktických možností, které studentům nabízí při osvojování si tohoto útvaru českého jazyka.

Při rozlišování jevů obecné češtiny vycházíme z první kapitoly, ve které jsme se obecnou češtinou zabývali z hlediska její hláskoslovné, tvaroslovné, skladebné a lexikální roviny. Hláskoslovné změny, ke kterým dochází v tvarotvorných formantech, řadíme do oblasti tvarosloví. V oblasti syntaxe se obecně české jevy jen málokdy rozlišují od jevů typických pro mluvený jazyk. Proto jsme syntaktickou rovinu do analýzy nezařadili. Slovní zásoba obecné češtiny je

ovou formu spisovného jazyka. Svou roli zde hraje
v. Určitá přesná hranice je poměrně problematická,
proto při analýze považujeme za obecně platná jen ta slova, která jsou takto
charakterizována ve Slovníku spisovné češtiny pro zkoušku a ve slovníku.

4.1 STRUKTURÁLNÍ CHARAKTERISTIKA UČEBNIC

Všechny analyzované učebnice jsou určeny studentům, kteří již mají
základní znalosti češtiny. Ani v jedné z nich se proto neseznamujeme
s mediální mluvnicí. Dalším společným rysem pro všechny učebnice je jejich
cíl, kterým je posilování komunikační kompetence. První dvě publikace jsou
řaditelné do učebnic, zbylé dvě se zaměřují zejména na konverzaci. Pouze
v jedné učebnici byl vydán pracovní sešit, který v analýze není zahrnut. Audio
nahrávky jsou součástí jen dvou učebnic. Dále se učebnice liší po tem lekcí,
obsahem gramatických výkladů, slovní zásobou a výběrem textů.

Učebnice **Čeština pro studenty a více pokročilé** byla původně určena
pro zahraniční bohemisty a ústřední Letní školy slovanských studií.
V současné době je tato učebnice používána také při výuce v jazykových
školách i ve výuce soukromé. U studentů, kteří s učebnicí pracují, autoři
předpokládají zvládnutí 2 500–3 000 slovní zásoby a základní
mluvnice.

Učebnice obsahuje 15 lekcí, které mají jednotnou strukturu. Každá lekce
má tři části (A, B, C), které se od sebe liší především náročností. Část A se
orientuje na komunikování, práci s textem a rozšíření slovní zásoby, část
B se věnuje gramatice. Nejnáročnější je část C, ve které se studenti setkávají
s autentickými texty z různých oblastí. Svě místo zde mají také méně
frekvencované jevy, například starší označení mužů a vah nebo přísloví a pranostiky.
Jednotlivé části nemají shodnou strukturu, společné je pro ně jen to, že po
úvodním textu nebo gramatickém výkladu obsahují širokou škálu cvičení
různého typu.

Publikace **Český krok za krokem 2** je druhým dílem učebnice New
Czech Step by Step/Tschechisch Schritt für Schritt a vznikla na základě
oficiálního popisu úrovně B1 pro češtinu jako cizí jazyk. Této úrovni by měli
studenti dosáhnout po jejím dokončení. U studentů, kteří s knihou pracují,
autorky předpokládají jazykové kompetence na úrovni A1 a A2.

...cí o deseti stranách. Výjimkou je poslední lekce, která má i odlišnou strukturu. Jednotlivé lekce obsahují celkem pět shodných částí. První strana každé kapitoly se vztahuje k vstupní konverzaci na téma, které je uvedeno v záhlaví a které se vztahuje k celé lekci. Druhá a třetí strana obsahují text se cvičeními k osvojení si gramatických i lexikálních jevů. Od strany čtvrté po stranu sedmou se studenti seznamují s novými gramatickými jevy nebo opakuji ty, které si již osvojili a dále je procvičují. Následující dvoustrana nese název *čtina pro každý den* a slouží především k procvičení komunikačních kompetencí v základních komunikačních situacích, ve kterých se studenti mohou ocitnout. Jedná se o běžné situace týkající se oblasti služeb a nakupování, přání a gratulací, lékařské péče, pracovních pohovorů apod. Poslední část každé lekce má podobu jedné strany, kterou z poloviny tvoří prostor pro slova a fráze, které si studenti potřebují zapsat. Zbytek strany je věnován sebehodnocení a informacím o úvodu obsaženém v další lekci. Poslední lekce se vztahuje k české literatuře a literárním dílům a od ostatních lekcí se liší opačným pořadím gramatiky a textu.

Tato učebnice má jako jediná z analyzovaných publikací metodickou přílohu, která je volně dostupná na internetu.

Konverzační učebnice ***čtina pro život*** je určena studentům pokročilým a pokročilým studentům a klade si za cíl zdokonalit vyjadřování cizinců tak, aby mluvili jako rodilí češi. Pro úspěšnou práci s učebnicí je nutná znalost češtiny na úrovni B2 podle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky.

Učebnice obsahuje 15 lekcí, které zpracovávají 15 témat týkajících se běžných situací každodenního života. Jedná se například o situace spojené s cestováním, nakupováním, zdravím, módou, bydlením, zaměstnáním. Jednotlivé lekce jsou od sebe barevně odlišeny, autorka učebnice zvolila pro každou lekci jinou barvu papíru. Lekce mají jednotnou strukturu, neshodují se však v počtu stran. V úvodu každé lekce je uvedeno několik otázek, které se vztahují k tématu, a úvodní text. Následují otázky vztahující se k textu a prověřující, zda studenti textu porozuměli. Největší část učebnice tvoří cvičení, která jsou zaměřena na procvičení gramatiky, konverzace

slechová cvičení. Na konci každé lekce je uvedena slovní zásoba do angličtiny a němčiny.

Uebnice **Nebojte se češtiny** je konverzační gramatická příručka, která vznikla z textů tvářených pípiřprav kurz konverzace na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy a výuky na Letní škole slovenských studií. Je určena studentům, kteří mají i přes absolvování kurzů češtiny pro cizince stále problémy s běžnou komunikací. Cílem této příručky je seznámit studenty s inventářem běžně mluvených jazkových prostředků a typických reakcí v obvyklých životních situacích.

Publikace je tvořena 16 lekcemi, které jsou různě tematicky zaměřené. V ní se např. požívání na návštěvu, telefonování, hledání bytu, cestování a hledání práce. Struktura jednotlivých lekcí je podobná. V úvodu každé lekce se studenti setkávají s textem, který je doplněn o gramatické a lexikální vysvětlivky, poté následují otázky testující porozumění danému textu a frázi, pokud se v textu nějak objevily. Další část tvoří gramatická a konverzační cvičení. Každá lekce je ukončena buď písemným úkolem nebo zajímavým textem a cvičeními.

4.2 ČEŠTINA PRO STUDENTY A VÍCE POKROKILÉ

Autoři uebnice čeština pro studenty a více pokročilé přistupují k výkladu o obecné češtině v poslední kapitole, konkrétně v její druhé části B. Tato část je tvořena úvodním článkem nazvaným *O češtině obecné a spisovné*, cvičeními testujícími porozumění textu, náměty pro ústní projev, gramatickým oddílem, jenž podává poučení o vybraných charakteristických rysech obecné češtiny, a jedním cvičením zaměřeným na obecnou slovní zásobu.

Článek *O češtině obecné a spisovné* podává především informace o hovorové češtině a upozorňuje na situaci, kdy je tento termín zaměňován s pojmem mluvená čeština. Dále se zde uvádí Havránek v a Bili v pohled na danou problematiku a připomíná se, s čímž se i lingvisté zastávají názor, že spisovná čeština není jediným centrálním strukturním útvarem českého národního jazyka, za druhý centrální útvar pokládají češtinu obecnou (Bischofová a kol., 2008, s. 164). Ta je v závěru textu charakterizována následovně: „Obecná čeština je nejrozšířenější nespisovnou varietou českého národního jazyka užívanou v běžném hovorů (v neoficiální komunikaci)

lorav . Názory domácích i zahrani ních bohemist (vorové) a obecné v eské jazykové situaci nejsou jednotné a jsou adu let zdrojem diskusí a polemik. Zmín ná problematika je aktuální, otev ená, složitá; z prostorových d vod vzak není možné p edstavit ji zde zí eji+(Bischofová a kol., 2008, s. 164).

Gramatická ást nazvaná *Vybrané charakteristické rysy obecné eztiny I.* je rozd lena do t í menzích oddíl s názvy *Hláskosloví, Tvarosloví, Skladba*. V oblasti hláskosloví se zmi ují následující jevy: . *í(.*) místo spisovného . *é(.*) , . *ej(.*) místo spisovného . *ý(.*)/. *í(.*) , *vo.* místo spisovného *o, ou.* místo spisovného *ú*, krácení samohlásky v poslední slabice, dloužení samohlásky, tendence zjednoduzovat výslovnost skupin souhlásek, zm ny v sousedství *j* a spisovného *í, y, í, e* a výslovnost *g* místo *k* v p ejatých slovech. U jednotlivých jev se uvádí místo výskytu, etnost a n kolik p íklad se spisovnými variantami v závorkách.

ást tvarosloví je roz len na na 5 oddíl . substantiva, adjektiva, zájmena, íslovky, slovesa. U substantiv se upozor uje na odlišné zakon ení v nom. pl. (*tenistí*), lok. pl. (*vojákách*), instr. pl. (*pánama*), vok. sg. (*pane doktor*) u maskulin, na ústup vzoru kost v nom. pl. (*prašské tvrt*) a gen. pl. typu chvíle (*chvílí*) u feminin a na lok. pl. vzoru m sto (*m stách*), dat. pl. (*jabkám/jabk m*) a na koncovky podle adjektiv v n kterých p ípadech u vzoru nádraží u neuter (*zelího je dost*). U adjektiv jsou uvedeny obecn eské tvary p ídavného jména *dobrý* a informace o posesivních adjektivech, která mají v nom., ak. a vok. koncovky jako spisovná ezтина, v ostatních pádech mají koncovky podle tvaru *dobrej*. U zájmen je uveden nom., gen. a dat. obecn eských tvar zájmena *m j*, u íslovek se upozor uje na zakon ení v gen. a dat. u íslovky *dva*, v instr. u íslovky *t i*, varianty íslovky *ty i* a jejich obecn eské zakon ení v instr. V oblasti sloves se upozor uje na následující tvary: *já bysem, my bysme, oni d laj, já to v d l, voblíknul/voblík, et si to?, bejt, krejt, mejt, meu/myju*.

V oddílu obsahujícím pou ení o obecn eské skladb se uvádí nap . nadm rné uívání ukazovacích a osobních zájmen, p edsouvání tzv. samostatného v tného lenu, vyzví po et výraz , které slouží k udržení kontaktu s poslucha em aj. Dále se upozor uje na skute nost, že pro obecnou eztinu je typická parataxe a nadm rné uívání absolutního *co* místo relativ.

eztina v oblasti lexika je nahrazeno cvičením, ve
shovorové výrazy k obecně českým ekvivalentům.
S teoretickým poučením o obecné eztině se v učebnici setkáváme také
při výkladu o umleckém stylu v zrestlé lekci. Zde se poukazuje na možnosti
a možnosti, které poskytuje při charakterizování postavy prostřednictvím
spisovné eztiny, obecné eztiny, slangu, nářečí apod. S obecnou eztinou se
setkáváme v připojeném příkladu.

Příklad 5 (Lekce 6, C, s. 75)

ŠP.: - Já ti snad skutečně udělím cenu za humor! Vykládl dlouhán v montérkách, to se ptá-ty
mně, kterýho tu zná každý dítě? Snafil se zohýbaný cív blatníku před druhému muží
nejblíže před ořima. Vidí- ten lak? Naléhal, to je pravej holandskej. A to věcko mi
zavaká-! (I. Klíma)

Při výkladu o lexikální stránce jazykových projevů umleckého stylu se
mezi prostředky nespisovnými uvádí mimo slang a nářečí také obecná ezтина.
V poučení o obrazných pojmenováních je například uvedeno slovo *buchta*, které je
ve smyslu pohodlný, dobrácký lov k hodnoceno jako obecně české.

Příklad 6 (Lekce 6, C, s. 76)

šmetafora o závoj mlhy; Pavel je buchta.

S obecnou eztinou se na několika málo místech setkáváme v celé
učebnici. V první lekci je v gramatickém cvičení uveden text J. Suchého
Sluníčko, ve kterém se vyskytuje obecně české slovo *střežek*. Ve stejné lekci se
ve cvičení o studentském slangu objevuje slovo *ulejt se*, které je také
charakterizováno jako obecně české ve smyslu vyhnout se (nepříjemné)
povinnosti.

Příklad 7 (Lekce 3, A, s. 33, cv. A4)

š... Při zkoušení se nesmí napovídat. Zítra jde celá třída k zubaři, doufám, že se po ádne
ulejeme. Tomu, kdo bude při testu opisovat, napí- u ptku. ...

V lekci sedmé se ve cvičení zaměřeném na určení míry formálnosti
a rozdíl mezi ústním a písemným projevem objevuje tvar *kdybysme*.

8, cv. A8)

šMohl bych t pozvat
šCo takhle jít dneska do kina?ö
šCo kdybysme -li
šHele, nep jdeme
šM flu t pozvat

V lekci deváté, která se v nuje íslovkám, se ve cvi ení mezi kvantitativními výrazy vyskytuje slovo *f ra* charakterizované jako obecn eský výraz ve smyslu velké množství.

Lekce patnáctá, ve které najdeme pou ení o obecn eských jevech, obsahuje dv cvi ení, která jsou p ímo na obecnou eztnu zam ena. Cvi ení první nahrazuje výklad charakteristických rys obecné eztny v oblasti lexika a spo ívá v p íazení šovorových výraz k obecn eským ekvivalent m+. Z uvedených obecn eských slov jsou jako obecn eská charakterizována jen n která (*akorát, basta, buchta, drb, fabrika, fajnověj, huba, kecat, mazina apod.*).

Ve druhém cvi ení mají studenti za úkol p evést text do spisovné eztny. Jedná se o zkrácený autentický text z knihy Vladimíra Párala *Mladý mu0 a bílá velryba*.

P íklad . 9 (Lekce 15, C, s. 167, cv. C1)

šMladý mufl a bílá velryba

Vladimír Páral

Já mám te ka ov-em volno, plnejch patnáct a p l hodiny, dvanáct stovák ve -rajtofli na zadku, motorku s plnou nádrfkou u vrátnice a nabítej fo ák, unavenej ani trochu, naopak říznivej n co ud lat a zaflít ó copak já asi dneska zafliju?! ó

B e a bou liv zatúroval motor, ale nevyjífld l, m j flivot za al n jak blb stagnovat, d ív to -lo aspo ráz na ráz, -kola, vojna, za t i m síce ufl sm novej mistr, je-t ten samej tejden seznámení s Milu-kou ó ale pak se m j flivot n jak blb zastavil... Ale co mám teda d lat, kde je ta velká v c pro m ? Ttudovat dál ó ale já chci d lat v ci, ne ufl se o nich jenom u it z kníffek. Ud lat vedoucího provozu, pak cechu a jednou t eba direktora ó to ale znamená sed t po ád víc na zadku v kanclu a nakonec ufl z n j nevlízt, ale já chci prost D LAT V CI ó ne to po ád jen tak -olíchat a lechtat, kdyfl známky ó tak velkou sbírku afl po modrýho Mauritia, nebo toho nechat, kdyfl tenis ó tak turnaje a -ampionát, nebo toho nechat, kdyfl flenskou ó tak to obrovský do posledního detailu, nebo...ö

V jednotlivých lekcích není slovní zásob vyhrazen 0ádný prostor. esko-anglický slovník na konci u ebnice je zna n obsáhly, z obecn eských slov vzak uvádí jen jediné . *strej ek*. U slova *býk* je obecn eská varianta *bejk*

ace, že se jedná o obecné české varianty, však

V učebnici čeština pro střední a víceleté střední školy se obecná čeština objevuje sporadicky v několika lekcích, které předcházejí samotnému výkladu o charakteristických rysech obecné češtiny, umístěnému do lekce poslední. Konkrétně se jedná o lekci 1., 3., 6., 7. a 9. Kromě příkladů uvedených ve výkladu o uměleckém stylu, nejsou obecné české jevy v textu opatřeny žádnými poznámkami, které by je jako obecné české charakterizovaly a ani nejsou nijak zvýrazněny. Přestože se obecné české jevy vyskytují v textech převážně s monologickým charakterem, kontext naznačuje, že se jedná o komunikační situace neoficiální. V těchto případech se obecná čeština objevuje v autentických textech, které původně nebyly určeny pro didaktické využití.

Učebnice celkově obsahuje 42 jevů obecné češtiny. Nejméně obecně českých jevů jsme zaznamenali v oblasti hláskosloví, nejvíce pak v oblasti slovní zásoby. Mimo hláskoslovné změny, které způsobují morfologickou odlišnost, jsme se v oblasti hláskosloví setkali pouze se změnou *y* na *ej*, a to konkrétně ve dvou případech. V oblasti tvarosloví se setkáváme se 17 obecně českými jevy. Nejfrekventovanějšími tvaroslovnými jevy je *y* namísto *ej* a *é* namísto *ý* v tvarotvorných formantech adjektiv a zájmen. Ve slovní zásobě se s obecnou češtinou setkáváme celkem ve 23 případech. V češtině obecně českých slov se vyskytuje v textu učebnice jen jednou. Výjimkou jsou slova *buchta* a *řra*, se kterými se studenti setkávají na dvou různých místech.

Přestože je komentář o podobě obecné češtiny poměrně podrobný, ve výkladu není explicitně uvedeno, v jakých situacích je vhodné obecnou češtinu užívat a v jakých nikoli. Jako negativní hodnotíme, že z jevů a výrazů uvedených ve výkladu o obecné češtině se v textech objevují jen některé. V žádném z textů se neseznamujeme například s krácením samohlásek nebo zjednodužováním některých skupin hlásek.

4.3 ESKY KROK ZA KROKEM 2

Autorky učebnice český krok za krokem se podobají jako auto i předchozí učebnice rozhodly v novátě poučení o obecné češtině část jedné z lekcí. I zde se jedná o lekci poslední, ve které je obecná čeština popisována v oddílu s názvem Gramatika.

Informace o rozdílném užívání spisovné a obecné
prestižní podoba českého jazyka, která se používá
na oficiální úrovni, tj. při oficiálních příležitostech, v úředních dokumentech, ve
zkolách a ve veřejných médiích. V mluvených projevech se spisovná
ežtina v tžinou vnímá jako nepřírozená. V těchto situacích používáme
obecnou ežtinu nebo dialekty (viz níže). Obecná ežtina je nespisovná forma
českého jazyka používaná v běžné ústní komunikaci, a to hlavně v městech
a na západní Moravě. V ostatních částech Moravy se můžeme setkat s dialekty
(nářečními), která dle území jsou sčedomoravská, východomoravská a slezská.
POZOR: Používání obecné ežtiny není vhodné v oficiálních situacích (např.
pracovní pohovor, konference...) a při psaní oficiálních dokumentů (např.
řivotopis, motivace, dopis, objednávka, stížnost...)+ (Holá, Bořilová, 2009,
s. 204).

Autorky považují za důležité zmínit i podmínky vzniku dvojí ežtiny –
spisovné a obecné. Společně na Bílé Hoře v roce 1620 zmizela ežtina
z vyžších typů zkol a úřední. Literární jazyk upadal, ale ežtina se vyvíjela
v mluvené podobě. V době Národního obrození (konec 18. století a první
polovina 19. století) přijali lingvisté jako standard jazyk Bible králické ze
16. století. Změny, které mezitím v mluveném jazyce v městech nastaly, nebyly
přijaty. Tím vznikla dnešní situace, tedy koexistence spisovné a obecné
ežtiny/nářeční na různých územích+(Holá, Bořilová, 2009, s. 204).

Dále jsou studenti upozorováni na tzv. mízení kódů, které je v současné
době typické pro současnou jazykovou situaci, kdy se spisovná i obecná
ežtina používají v rámci jedné věty nebo promluvy.

Následující část výkladu tvoří popis specifických mluvené nebo obecné
ežtiny. Autorky zde obecnou ežtinu doplňují jevy spisovnými, které na
základě své zkušenosti považují za typické pro běžný mluvený jazyk. Jednotlivé
jevy jsou vždy uvedeny i s příklady.

V oblasti fonologie autorky uvádějí změny *é na ý/í, ý na ej, o na za* átku
slov *na vo*, krácení některých vokálů, zjednodušování a redukci některých
skupin hlásek. Autorky uveřejní do této oblasti také jevy, které například
Sgall a Hronek řadí do oblasti tvarosloví. Jsou to změny *-eji/-ji na ejc/-jc*
v komparativu a superlativu adverbí, vynechávání *í* ve 3. os. pl. přítentiu nebo
futura perfektivních sloves, změna *í na ej* ve 3. os. pl. přítentiu nebo futura

vynechávání e v 2. os. pl. přítomnosti nebo budoucnosti, a v 1. os. pl. přítomnosti nebo budoucnosti, kde před /p edchází jiný konsonant.

Z oblasti morfologie autorky zmíní unifikaci koncovek v nom. pl. adjektiv, unifikaci koncovek v instr. pl. zájmen, adjektiv a substantiv, používání nom. místo vok. u mužských příjmení a profesí.

V příkladech z oblasti lexikologie autorky nerozlišují mezi obecnými výrazy (*jo, kafe, prachy, kecat*) a výrazy, které Slovník spisovné češtiny pro žáky a veškerou veřejnost (2007) charakterizuje jako hovorové (*česká*), hovorové expresivní (*ztvát*) nebo zhrublé (*chlastat*). Dále zde uvádí příklady slov, které vznikly univerbací, deminutiva, vulgarismy a expresivní výrazy, spojky, kontaktní a redundanční slova.

V oblasti syntaxe autorky upozorní na používání zájmen *já* a *my*, na vynechávání pomocného slovesa *jsem, jsme* v 1. os. minulého času a na volnější stavbu souvětí.

S dalším teoretickým poučením o obecné češtině se setkáváme v příloze, konkrétně v přehledných deklinacích tabulkách, které jsou vypracovány pro všechny pády i obě pohlaví. Za spisovnými tvary se zde v závorkách uvádí obecné tvary u sloves, především u zájmen, přídatných jmen a podstatných jmen. Podobný systém najdeme také ve stručném přehledu gramatiky česká gramatika v kostce 2, který je také součástí učebnice.

Poučení o odlišnostech mezi spisovnou a obecnou češtinou se systematicky objevují v celé učebnici v podobě poznámek a často i odkazů na stranu, která obsahuje celkový přehled obecných a běžně mluvených jevů. Například v první lekci se studenti setkávají s příkladem neformálního dopisu. V poznámce uvedené pod textem dopisu se dozvídají, že se v neformálním dopisu používají výrazy typické pro mluvenou a obecnou češtinu. V sedmé lekci jsou studenti informováni o obecném tvaru *dobrý* v nom. pl. u všech rodů v poznámkách pod tabulkou pro tvary nom. pl. a akuz. pl. V lekci též jiné příklady výslovnosti komparace adverbí jsou studenti upozorněni na tvary komparativu a superlativu s koncovou *-e*.

ilou používáme:

- výrazy typické pro mluvenou a obecnou češtinu (např. moc, fajn, ach jo, fakt, koukat, strašně fajn). Více o obecné češtině str. 204.ö

Příklad 11 (Lekce 7, Gramatika, s. 70)

š4. Větimn te si: dob í = forma spisovné češtiny. V obecné češtině používáme v N pl. pouze formu dobrý. Například: dobrý studenti, banány, kávy, auta.ö

Příklad 12 (Lekce 7, Gramatika, s. 70)

š3. V běžné konverzaci často slyšíme formy komparativu a superlativu v obecné češtině s koncovkou -ějc. Například: rychlejc, nejrychlejc, levnjc, nejlevnjc... Ale: rad-i, nejrad-i.ö

Zkratkou O jsou na různých místech u ebnice označované výrazy, které autorky považují za jevy a výrazy typické pro běžnou mluvenou nebo obecnou češtinu (např. s. 54 *pracák, obanka, divnosák*, s. 104 *cestovka, realitka, seznamka*, s. 128 *čenská, mužský/mužskej, chlap*).

S obecnou češtinou se v u ebnici setkáme téměř v každé lekci, a to v textech psaných i v textech určených k poslechu¹². Obecně české jevy se v textech, které nejsou určeny k poslechu objevují izolovaně nebo ve větším množství v rámci jednoho textu.

Příklad 13 (Lekce 12, čeština pro každý den, s. 124, cv. 5)

1. Nechce-jít .....
2. Necht l/necht la bys jít .....
3. Ne-el/ne-la bys .....
4. Nemá-chu jít .....
5. Co t eba jít .....
6. Co kdybychom/kdybysme -li .....

Příklad 14 (Lekce 20, Gramatika, s. 204)

šPaní Vařková říká sousedce: -To je strašný, co se dneska děje, paní Jánová. Koukala jsem na televizi a voni tam říkali, že před zdražej kafe! Jako by uř nebylo dost drahý, že jo. Já nevím, co ty politici dělají! Voni snad myslí, že ty prachy kradem. To bude měj starost na tváň! Von bez kafe nemůže být. Ale já vám říknu, jestli zdražej taky pivo, tak ho na tváň je to víc. Voni furt sedí s chlapama v hospodě, kecají a chlastají. Ale jestli jim to pivo zdražej, voni pudou a udělají revoluci!ö

V u ebnici se objevují dva druhy cvičení, která jsou zaměřena na obecnou češtinu. V prvním typu mají studenti za úkol text s (ne)označenými

¹² Příklad určených k poslechu se v u ebnici objevuje v menší míře.

jevy typickými pro neformální řečtinu převeďte do
n typu cvičení mají obecné české výrazy naopak
označit. Ve cvičeních, která se vztahují k poslechu textů mají studenti nejprve
za úkol rozlišit, který mluvčí používá obecnou řečtinu a který nikoli, popř. i
identifikovat jevy obecné řečtiny.

Př. 15 (Lekce 5, řečtina pro každou den, s. 55, cv. 8)

Šau, já jsem Roman Pešek. V sobotu 17. dubna mi bude čtyřicet let. Jsem fletatej, mám kluka a holku a psa Bafíka. Bydlím v Plzni kousek od centra, v Nádražní ulici 55. Dlal jsem obchodní akademií v Plzni, no a pak v roce 1998 jsem šel do Prahy na Vysokou školu ekonomickou. Když jsem dodlal školu, nastoupil jsem v roce 2002 jako ekonomickéj konzultant do firmy Konzultpres. Tam jsem pracoval na náročnejch projektech a byl jsem fakt úspěšnej. Bohužel jsem měl nížkej plat, a proto jsem v roce 2006 odešel do francouzskéj firmy NeoLogistique. V této firmě jsem v roce 2006 absolvoval superškolení v internetový reklamě a marketingu a v roce 2008 přeložil stáhl v ústředí firmy v Lyonu... a

Př. 16 (Lekce 8, řečtina pro každou den, s. 84, cv. 3)

1. Pane profesore, rád bych vás pozval o víkend na večeři. Hodilo by se vám to v sobotu večer?
2. Ahoj Filipe, nechceš se někdy u mě zastavit na kafe?
3. Vážená paní, dovolujeme si vás pozvat na vánoční party do našeho centra dekorativní kosmetiky. Nabízíme velké slevy na vybrané produkty!
4. Šau Honzo, měl bys jít zítra v pondělí pátý? Měly bychom zajít na pivo a popovídat, co je nového.
5. Ahoj Petro! Uf, jsem vás s Lukášem dlouho neviděl. Nechcete přijít v pondělí odpoledne na návštěvu?
A. Určitě, tak zítra v pondělí pátý u Kalicha!
B. Díky, ráda se vaší party zúčastním.
C. Jasně, kdy a v kolik se ti to hodí?
D. Teď máme rýmu, ale doufám, že do pondělí budeme zdraví. Těšíme se!
E. Díky za pozvání. Velmi rád přijdu. V kolik hodin by se vám to hodilo?

Poměr monologických a dialogických textů, ve kterých se vyskytuje obecná řečtina, je v učebnici poměrně vyrovnaný. Autorky pečlivě pracují také se situačním kontextem. Pokud se obecné české jevy objeví v textu, který zachycuje situaci oficiální, jsou na tuto skutečnost studenti upozorněni a mají za úkol takovýto text vhodně reformulovat.

U textů určených k poslechu převažují obecné české jevy v dialozích. Jedná se především o rozhovory mezi přáteli, příbuznými, tedy v situacích, kdy si mluvčí tykají. V menší míře se obecné české jevy objevují v běžné komunikaci mezi cizími lidmi na ulici, v obchodě nebo realitní kanceláři. U rozhovorů probíhajících například na poště nebo u lékaře autorky obecnou řečtinu nepoužily.

šNo ne, jse—to ty? Ufljsem t nevid l sto let! Tak co, jak flije—?
Ale jo, v pohod . A co ty?
Hele, nezajdem si na pivo?
Dneska nem flu, ale t eba p í-tí tejdén.
A kdy? Co t eba v pátek?
No to se hodí, to mám zrovna narozeniny!
Cofle, je to možný? Ty má—narozeniny t ináčtyho dubna? Já taky!
No, to je dobrý, tak to spolu musíme oslavit! Tak se sejdem v sedm ve er U Tygra, jo?ö

P . . 18 (Lekce 15, CD 2, Track 38)

šDobrý den. Cht l bych poslat dopis doporu en .
A máte vypln ý podací lístek?
Ne, nemám.
Tak tady je, vypl te si ho.
Musím vypl ovat v—echno?
Ne, jenom odesílatele a adresáta.ö

Slovní zásoba není v jednotlivých lekcích systematicky uvedena, souhrnn je obsa0ena ve výb rovém slovníku na konci p ílohy. eským výraz m zde odpovídají anglické, n mecké a ruské ekvivalenty. Zkratkou O autorky ozna ují %výrazy typické pro b On mluvenou nebo obecnou eztinu+ (Holá, Bo ilová, 2009, s. 253). Krom obecn eských výraz mezi nimi najdeme také výrazy hovorové (*gumák, koukat, máma, táta*).

Obecné eztin je v u ebnici esky krok za krokem 2 v nován velký prostor. Obecn eské jevy se vyskytují v ka0dé lekci a a0 na n kolik málo p ípad jsou na n studenti upozorn ni. V poslechových textech, které jsou v u ebnici p etizt ny, obecn eské jevy siganlizovány nejsou, proto0e by to bránilo jejich dalzímu pou0ití. P episy vzech poslechových text se nacházejí v p íloze, ve které jsou obecn eské jevy a výrazy, které autorky hodnotí jako typické pro b On mluvenou eztinu, vyzna eny kurzívou. V t chto textech jsme také zaznamenali vyzzí frekvenci obecn eských jev , co0 je v souladu se skute ností, 0e obecná ezтина je zále0itostí p evá0n mluveného projevu. Pro studenty je to jasný signál k tomu, aby obecnou eztinu v písemném projevu nepou0ivali. Krom text um le vytvo ených se s obecnou eztinou setkáváme také v textech autentických. Jedná se o píse brat í Eben Mám dny, úryvek textu Dobytí severního pólu autor L. Smoljaka a Z. Sv ráka a úryvek textu z Kní0ky s erveným obalem od A. Berkové.

... , které autorky uvádí v části obsahující pouení ... onici vyskytují v r zném po tu vzechny. V u ebnici jsme zaznamenali celkem 432 obecn eských jev , z toho 381 p ípadá na texty ur ené k poslechu. Z celkového po tu obecn eských jev za azujeme 103 do oblasti hláskosloví, 274 do oblasti tvarosloví a 55 do slovní zásoby. V hláskosloví, nepo ítáme-li ty hláskoslovné zm ny, které zp sobují morfologickou odliznost, je nejfrekventovan jím obecn eským jevem krácení samohlásek, které se nej ast ji vyskytuje v 1. os. sg. préz. (*prosim, nevím, musím, uklidím, neumím, t zim*), poté následuje zm na í/ý na ej v ko ení i kmeni slova (*zejtra, tejden, bejt, prej*) a obecn eské vo na za átku slov (*vo, von, vopravdu, vob as*). V tvarosloví se nej ast ji setkáváme se zm nou é na ý, a to v tvarotvorných formantech adjektiv, zájmen a íslovek (*t Oký, skv lý, n jaký, kaOdý, jedný, podruhý*), dále se zm nou ý na ej rovn 0 v tvarotvorných formantech adjektiv, zájmen a íslovek (*t stovinovej, hruzkovej, n jakej, jedinej*), následuje obecn eská koncovka .ma u substantiv instr. pl. vzech rod (*knedlíkama, bramborama, jahodama, hranolkama, autama, d tma, kamarádama*) ve shodách s ostatními slovními druhy (*americkejma, váma*). V menzí mí e se pak objevují obecn eské tvary *jsez, bysme*, vynechávání koncového -l v p í estí minulém u sg. mask. (*p ines, pomoh*) a tvary *dávaj, maj, dojedem* apod.

Ve slovní zásob se nej ast ji setkáváme s ásticí *jo* a to celkem v 35 p ípadech ze 43 obecn eských slov. Druhým nejfrekventovan jím slovem je obecn eské *fajn*, za kterým následuje substantivum *kafe*. Z dalzích obecn eských slov, které se v u ebnici objevují, jsou to nap . *flek, fofr, blinkr, bu t*.

4.4 EÜTINA PRO PIVOT

V konverza ní p íru ce eztina pro 0ivot se s gramatickým výkladem setkáváme jen v záv ru u ebnice v podob stru eného p ehledu eské gramatiky. Pou ení o obecné eztin tu vzak nenajdeme. S obecnou estinou se v u ebnici setkáváme v textech a cvi eních, v textech ur ených k poslechu i ve slovní zásob , která je uvedena v záv ru kaOdé lekce. Cvi ení, která by byla zam ena p ímo na obecnou eztinu, v u ebnici nenajdeme. Obecn eské jevy nejsou v u ebnici nijak zvýrazn ny a nejsou opat eny 0ádnými poznámkami.

... které nejsou určeny k poslechu, se obecná řečtina
... . Tyto texty mají převážně monologický charakter
... a vztahují se k neoficiálním situacím.

Příklad 19 (Lekce 9, Text, s. 113, cv. 2)

Štěpán: Na televizi se dívám každý den. Jakmile přijdu ve večer z práce domů, sednu si k televizi, otevřu si pivo a dívám se na zprávy. Sleduju je na všech programech, abych měl dobrý přehled o všem, co se děje. Potom přepínám z jednoho kanálu na druhý a vybírám si kriminálku nebo akční film. V tichou ale u televize usínám, protože jsem z práce utahaný jako pes. (Milan)

Příklad 20 (Lekce 4, s. 55, cv. 15)

Štěpán: Chcete si nechat:

- oříznout vlasy
- vyčistit zimní bundu, která má mastné fleky
- opravit ulomený podpatek
- udělat masáž zad
- uklidit byt

S podobným nízkým výskytem obecné řeči se setkáme i v poslechových textech. Pokud se v nich obecná řečtina objevuje, pak je to z větší části v podobě jednoho až dvou případů v rámci jednoho textu.

Příklad 21 (Lekce 8, s. 55, cv. 7)

Štěpán: O víkendu jsem měl velkou smůlu. Ještě jsem z toho jelen. V sobotu dopoledne jsem jel k přítelkyni na návštěvu. Zaparkoval jsem auto před jejím domem. Odpoledne jsme chtěli jet na výlet, ale auto bylo fušné. Okamžitě jsem zavolał policii a řekl jsem, že mi někdo ukradl auto. Sepsali jsme protokol a teď musím počekat, jestli se auto někde najde. Moc tomu nevím. ...

Z celkového počtu 48 nahrávek se obecná řečtina vyskytuje v 10 poslechových textech, z toho ve 2 textech monologického charakteru a v 8 textech dialogických. Dialogy prezentují neoficiální komunikaci, v tichou z prostředí rodiny nebo přátel. Ani v textech určených k poslechu, ani v ostatních textech není obecná řečtina nijak signalizována.

Slovní zásoba bývá uvedena vždy v závěru lekce a vyskytují se v ní i slova obecné řeči, na která nejsou studenti upozorněni.

Z celkového počtu obecné řeči, které jsme v učebnici zaznamenali, máme 16 do oblasti tvarosloví a 20 do oblasti slovní zásoby. Hláskoslovné jevy, který by nezpůsobovaly morfologickou odlišnost, učebnice neobsahuje. V oblasti tvarosloví jsou nejfrekventovanějšími obecnými

protvorných formantech adjektiv a zájmen (*krásnej*, *d leOitý*, *sedmý*). Dalším astým obecn eským jevem je tvar *s* pro 2. os. sg. pomocného slovesa být v minulém ase *abys*, *cos*, *0es*. Z dalzích tvaroslovných obecn eských jev se v u ebnici vyskytuje koncovka *.ma* u substantiv pl. vzech rod (*kamarádama*). Ve slovní zásob se nej ast ji setkáváme s ástící *jo*. Mezi dalzími jmenujme nap *. blinkr*, *kafe*, *fajn*, *panák*, *fu* , *flek*.

4.5 NEBOJTE SE EÜTINY

U ebnice nebojte se eztiny obsahuje souhrnný p ehled jev obecné eztiny ve form díferen ních tabulek mezi eztinou spisovnou a kolokviální v samotném záv ru. Pomocí grafických zna ek rozlízuje autorka jednotlivé jevy na velmi rozzí ené, mén rozzí ené a jevy, které jsou na ústupu. Nejprve popisuje zm ny samohlásek v koncovce, kmeni a na po átku slov. Jedná se o zm ny *é* na *í/ý*, *ý/í* na *ej*, *o* na *vo*, *u* na *ou*. Dále se v nuje výslovnosti, a to konkrétn vynechávání souhlásek *k*, *j*, *l* a *r* zných hlásek nebo skupin hlásek v ur itých pozicích. V ásti v nované morfologickým rozdíl m je uvedeno paradigma obecn eských tvar pro adjektiva a zájmena v singuláru i plurálu. U podstatných jmen je zmín na koncovka *.ách* na místo spisovného *.ích* u maskulin a neuter v lokálu plurálu a koncovka *.ama/-ema* u maskulin, feminin a neuter v instrumentálu plurálu. Následující tabulka obsahuje obecn eské tvary zájmen a íslovek v instrumentálu plurálu. U genitivu íslovek *t í* a *ty* jsou za kolokviální také ozna eny tvary *t ech*, *ty ech*. V poslední ásti se autorka v nuje sloves m. Informuje zde studenty o pronikání n kterých obecn eských slovesných tvar do spisovné normy. Jako p íklad uvádí tvary 1. os. sg. a 3. os. pl. u sloves *t etí* *t ídy* a tvary 1. os. pl. u sloves *první*, *druhé* a *t etí* *t ídy*. V tabulce pro minulý as jsou uvedeny obecn eské tvary *ved*, *et*, *nes*, *ek*, *tisk/tisknul*, *p íjmul*. Dále se zde objevují tvary 3. os. pl. *prosej(i)*, *trp j(i)*, *b 0ej(i)*, tvary kondicionálu *bysem*, *bysme*, *dybysme* a spojku *abysme*. Jako poslední autorka zmi uje shodu v rod neuter v plurálu.

S dalzím pou ením o obecné eztin se setkáváme v n kolika lekcích, kde jsou student m jednotlivé obecn eské jevy p edstavovány formou gramatických vysv tlivek za textem. V úvodní vysv tlivce autorka studenty informuje o termínech, které v u ebnici pouívá. Jedná se o šjazyk spisovný

ený), styl formální a neformální (Adamovi ová,
uje na stídání kód , které je pro mluvený jazyk
typické, viz 4.3.

V první lekci je např. student m prost ednictvím gramatické vysv tlivky
p edstavena zm na ý na *ej* a obecn eské tvary pro 2. os. prez. slovesa být, sí
a sez. T etí lekce poskytuje pou ení o obecn eském *v-* na za átku slova,
o ztrát koncového *. / u* tvar sloves v minulém ase p edchází-li / konsonantu,
o vynechávání koncovky *. e* ve tvarech 1. os. pl. prézentu, o zm n é na
ý u adjektiv st edního rodu a zájmen a tvrdých adjektiv 0enského rodu,
o vynechávání hlásky *j* stojící na za átku slova p ed konsonantem a o krácení
u 2. os. sg. min. asu pomocného slovesa *jsí* na *s*, které se p ipojuje k dalzímu
nejbližzímu slovu ve v t .

P . . 22 (Lekce 10, Gramatická vysv tlivka, s. 136)

š7. p. pl. ó **MA**

s dal-ími kluky	s dal-í ma klukama
s obrovskými kapkami	s obrovský ma kapkama
s dv ma lahvemi	s dv ma láhvema
s nimi	s nima ö

šV kolokviálním jazyce se v I. plurálu pro *v-*echny rody pouffívá jednotná duálová koncovka ó
ma: (s takovými t mi mými velkými kluky, dívkami, sukn mi, místnostmi, okny ó s takový**ma**
t **ma** mý**ma** velký**ma** kluk**ama**, dívk**ama**, sukn **ma**, místnost**ma**, okn**ama**). Ve spisovném
jazyce se koncovka óma vyskytuje pouze u OB MA, DV MA, U**MA**, O IMA, RUKAMA,
NOHAMA. Zájmena, adjektiva a íslovky spojené s t mito slovy rovn fl p ebírají tuto
koncovku: s t ma mýma ob ma velkýma u-ima; mezi ty ma o ima.ö

V u ebnici se s obecnou eztinou setkáváme v kaOdé lekci, i kdy0
v r zn velké mí e. Z úvodních 15 text se obecná ezтина nevyskytuje
v lekcích 2 a 11, najdeme ji vzak ve cvi eních nebo v kratzích textech, které se
objevují po gramatických vysv tlivkách. V tzí ást text obsahujících obecn
eské jevy má dialogický charakter.

P . . 23 (Lekce 5, Text: Pavel pot ebuje peníze, s. 62)

šJeden Pavl v známý je úsp -ný podnikatel. Pavel chce v lét podniknout cestu po mo i a rád
by si po ídil plachetnici, ale neví, kde na to má vzít.

- Ahoj Marku, nem l bys na chvíli as? Mám takovou choulostivou v c...

- Tak **ven s tím!** Pokud ale chce-zase **áký prachy**, tak...

- Já vím, po kej, já ti to hned vysv tlím...

- Tak **vo co de**.

Situace, ve kterých se dialogy odehrávají, jsou v tzinou neformální diskuse s p áteli, nebo mezi úst ední dvojcí p íb hu, který se prolíná celou u ebnicí, mezi Hanou a Honzou. S obecnou eztinou se zde setkváme p i nakupování, p i prohlídce bytu nebo v bance, tedy v situacích, kdy se mluv í neznají a vykají si.

P . . 24 (Lekce 12, Text: To snad nemyslíte vá0n , s. 168)

šProdava : Co to bude?
Honza: Kilo pomeran , kilo raj at, prosím. Ale m kký mi, prosím, nedávajete!
Prodava : No, to je t flký...
Honza: Dovolíte, já bych si vybral sám...
Prodava : To bohufel nejde! Kam **bysme** p i-li, **dyby** na to kafldej **-ahal**, to bych z toho za chvíli m l ka-i... Já vám dám jen ty p kný...
Honza: D kuju.
Prodava : Je-t n jaký p ání ko?ö
...

Cvi ení, která by byla zam ena na procvi ování obecné eztiny, se v u ebnici nevyskytují. Audio nahrávky text nejsou sou ástí u ebnice.

Nová slovní zásoba se v u ebnici uvádí v podob %lexikálních vysv tlivek+ za textem. Obecn eské výrazy i jevy z oblasti hláskosloví a tvarosloví jsou vytizt ny tu n . Stejného ozna ení se u0ívá v textech v celé u ebnici.

U ebnice celkov obsahuje 383 jev obecné eztiny. Nejmén se obecná estina projevila v oblasti slovní zásoby, nejvíce obecn eských jev jsme zaznamenali v oblasti tvarosloví. Mimo hláskoslovné zm ny, které zp sobují morfologickou odliznost, jsme se v oblasti hláskosloví nej ast ji setkali s obecn eským *vo* (*vosmi, von, vopravdu*) na za átku slov a chyb jíjí hláskou *j* na za átku i uvnit slov (*eslí, ezt , pu ili*). V oblasti tvarosloví jsme zaznamenali 220 obecn eskch jev . Nejfrekventovan jím tvaroslovným jevem je é namísto ý v tvarotvorných formantech adjektiv, zájmen a íslovek (*báje ný, tý, sedmý*). Dalším astým jevem, se kterým se v tvarotvorných formanetech setkáváme, je ý namísto *ej* v tvarotvorných formantech adjektiv a zájmen (*d le0ítej, kterej*). Následuje vynechávání koncového *-l* v p í estí

h, sn d), tvar sez pro 2. os. sg. prez. a koncovka .
(kapkama). Ve slovní zásobě se obecná ezťina
vyskytuje celkem v 67 p ípadech. Nej ast ji se zde setkáváme s obecn
eskou ástící jo, která se v u ebnici objevuje dvaat icetkrát. V menší etnosti
se vyskytují slova *furt*, *kafe*, *panák*, *zuplík*, *bacha*, *potvora* a další.

4.6 SHRUTÍ

Analýza ty u ebnic ezťiny pro cizince ukázala rozdílný p ístup jejich
autor k obecné ezťině. Souhrnné pou ení o tomto útvaru národního jazyka
neposkytuje pouze jedna u ebnice . ezťina pro Őivot. Tato u ebnice spolu
s u ebnicí ezťina pro st edn a více pokro ilé studenty na obecnou ezťinu
v textech neupozor uje.

V textech a cvi eních se obecná ezťina objevuje ve vzech sledovaných
u ebnicích, cvi ení, která by byla zam ena p ímo na obecnou ezťinu, vzak
najdeme jen v u ebnici esky krok za krokem 2.

Krom u ebnice ezťina pro st edn a více pokro ilé se obecná ezťina
objevuje p edevzím v textech dialogických, které mají k b Őn mluvené
komunikaci blíže ne0 texty monologické.

Audio nahrávkami disponují pouze dv ze ty vybraných u ebnic.
V obou p ípadech se obecná ezťina v textech ur ených k poslechu objevuje,
v p ípad u ebnice ezťina pro Őivot vzak jen ve velmi omezené mí e. Naopak
v nahrávkách, které jsou sou ástí u ebnice esky krok za krokem 2, jsme
zaznamenali vyzší etnost obecn eských jev v porovnání s její textovou
ástí.

Novou slovní zásobu v kaŐdé lekci uvád jí jen dv ze ty sledovaných
u ebnic. V obou u ebnicích jsou do ní za azeny i obecn eské výrazy.
U ebnice ezťina pro Őivot je jako obecn eské nehodnotí, u ebnice Nebojte
se ezťiny je od spisovných výraz odlizuje tu ným písmem. Zbylé dv
u ebnice obsahují obecn eské výrazy ve slovnících uvedených na konci
u ebnic. Zatímco u ebnice esky krok za krokem 2 tyto výrazy ozna uje
zkratkou Ő , u ebnice ezťina pro st edn a více pokro ilé obecn eské
výrazy neozna uje nijak.

Analyzované u ebnice se dále lizí prostorem, který obecné ezťin
v novaly. Nejmén obecné ezťiny se vyskytuje v u ebnici ezťina pro Őivot,

obecné českých jevů. Za ní následuje u ebnice 2 pokračování s 42 obecnými jevy. Zbýlé dvě u ebnice poskytují obecné eztní prostoru více. V u ebnici esky krok za krokem 2 jsme zjistili 234 a v u ebnici Nebojte se eztiny 383 jevů obecné eztiny.

V oblasti hláskosloví se nej častěji vyskytovalo úložení *é* . *í* a *ej* namísto *ý*, dále krácení samohlásek a vynechávání souhlásek a obecné eské *vo-* na začátku slov a na závěru složenin namísto *o-*.

Nejfrekventovanějšími jevy v oblasti tvarosloví je *ý* namísto *ej* a *é* namísto *ý* v tvarotvorných formantech adjektiv, zájmen a číslověk, dále vynechávání koncového *-l* v *p* í estí minulém u sg. mask. (*nemoh*, *sn d*), tvar *sez* pro 2. os. sg. prez., koncovka *.ma*, tvar *s* pro 2. os. sg. pomocného slovesa být v minulém ase. V menzí mí e se v u ebnicích objevují obecné eské tvary *jsez*, *bysme*, vynechávání koncového *-l* v *p* í estí minulém u sg. mask. a tvary *dávaj*, *maj*.

V oblasti slovní zásoby jsme se nej častěji setkali s obecné eskou částicí *jo*, číslovci *furt* a *fajn*, substantivy *kafe* a *panák*.

Názory na obecnou češtinu, zkušenosti s ní a její znalost jsme prostřednictvím ankety a několika cvičení zjistili na dvou malých skupinách respondentů. První skupinu tvoří 9 studentů, kteří studují češtinu jako cizí jazyk v rámci programu Erasmus na Univerzitě Palackého v Olomouci. Druhá skupina zahrnuje 15 studentů studujících češtinu jako cizí jazyk v několika jazykových školách v Praze. V obou případech se jedná o studenty s pokročilou znalostí češtiny.

Uvědomujeme si, že počet reprezentantů ani jejich složení není reprezentativní. Pokud se v anketě nebo v propojených cvičeních objevily větší rozdíly ve výsledcích studentů studujících v Olomouci a těch, kteří studují v Praze, upozorujeme na ně. Citace studentů uvádíme v nezmeněné podobě, jejich prožitky v české spisovné češtině neopravujeme. Za citacemi v závorce uvádíme mateřský jazyk studenta a dosavadní délku studia češtiny jako cizího jazyka.

Prostřednictvím otázek zjistíme, co si studenti představují pod pojmem obecná čeština, jakým způsobem se s ní setkali poprvé, kde se s ní setkávají nejčastěji a v jakých situacích preferují češtinu spisovnou a v jakých situacích češtinu obecnou. V následujících cvičeních ověříme jejich znalosti obecně českého lexika a zda dokáží správně zvolit užití obecně českých tvarů proti tvarům spisovným. Poslední částí práce je poslechové cvičení testující schopnost odlišit obecně české tvary a porozumět jim. Poslechový text pochází z učebnice *Nebojte se češtiny* (Adamovičová, A., Praha 2007).

Z práce vyplývá, že většina studentů správně charakterizuje obecnou češtinu jako nespisovný útvar. Čeština nespisovná, není kodifikována (polština, 5 let). *„Nespisovný jazyk, hovorové slova“* (ruština, ukrajinština, 4 roky). *„To je čeština, kterou se mluví, ale není ve slovníku“* (němčina, 3 roky). Někteří respondenti si uvědomují i rozdílné používání obecné češtiny v rámci České republiky. *„To (obecná čeština) je substandard, který se používá v běžném styku a neoficiální mluvě. Nejvýraznější je v ústech, zatímco na Moravě směrem na východ mizí“* (chorvatština, 5 let). *„Tvar češtiny,*

sti eska. Má n které jiné koncovky a slova ne0
(a, 4 roky).

Z odpov dí respondent studujících eztinu v Olomouci vyplynulo, že se
v tžina z nich s obecnou eztinou poprvé setkala ve výuce. Respondenti
studující eztinu v Praze jako první kontakt s obecnou eztinou nej ast ji uvedli
komunikaci s echy a média.

Na otázku, kde se s obecnou eztinou setkávají nej ast ji, studenti
v tžinou uvád li komunikaci s echy, s kamarády, se známými, v obchod , na
ulici, v hospod . V jednom p ípad se v odpov dí na tuto otázku objevila také
výuka. V menzí mí e respondenti uvád li média, koncerty, písni ky a texty
ur ené ke tení. sP i komunikaci s echy a v televizi%o(polžtina, 2 roky).
sV obchod , venku na ulice, kdy0 sleduju eske filmy a posloucham radio%o
(angli tina, 4 roky).

V tžina student preferuje u0ívání spisovného jazyka ve vyu ování,
v písemném projevu, na univerzit , na ú adech, p i hledání práce, zatímco
obecné eztin dávají p ednost v b Oné neformální komunikaci. sSpisovný jazyk
v práci, ve statních institucích, na univerzit . Obecná ezтина jenom
s p ibuznymi a kamarady%(ružtina, ukrajinztina, 4 roky). sSpisovnou ve zkole,
obecnou v b Oné mluv . (chorvatztina, 5 let). sObecná ezтина p i komunikaci
s echy, spisovný ve zkole v knihách i v mediích%o(holandztina, 1.2 roky).
Sedm respondent dáva p ednost spisovnému jazyku p ed obecnou eztinou
ve vzech situacích. D vody, které je k tomu vedou, jsou r zné: sV0dycky
preferuji spisovný jazyk proto0e je více srozumitelný a podobá se slovinztin %o
(slovinztina, 4 roky). sŽnám jenom spisovnou eztinu a jenom ji pou0ívám%o
(polžina, 5 let). sPreferuji spisovny jazyk, proto0e je spravný v0dy a nikdy to
není chyba%o(japonztina, 6 let).

Výrazn lepší znalost obecn eského lexika se prokázala u student
studujících v Praze, kte í uvedli správná synonyma k obecn eským slov m
a spisovným slov m pr m rn v 9 p ípadech z 12, zatímco studenti studující
v Olomouci uvedli správná synonyma pr m rn v 6 p ípadech z 12. V obou
skupinách studenti nem li v tží problémy s vytvo ením synonym pro slova
flazka, fabrika, ano, káva, poád, peníze. Jako nejobtí0n jzí se jevílo p i adit
synonyma ke slov m *fajn, flek, pomlouvat*. V tží úsp znost m li studenti obou

eských tvar k tvar m spisovným ne0 p i tvorb
eským variantám.

Studenti jak v Olomouci, tak v Praze si pom rn dob e uv domují rozdíl v pou0ívání obecné eztiny a eztiny spisovné, jak prokázalo cvi ení zam ené na dopl ování obecn eských nebo spisovných tvar do textu na základ kontextu. Více chyb jsme zaznamenali u pra0ských student , kte í m li v n kolika p ípadech tendenci volit obecn eské tvary i v textu jinak spisovném.

P i poslechovém cvi ení studenti poslouchali text, který obsahuje 27 obecn eských jev . Z celkového po tu 24 respondent alespo jeden obecn eský jev zachytilo 22 respondent . Nej ast ji byly zaznamenány tvary *sez*, *zejtra*, a tvary s protetickým *v-*, *vono*, *vod*, *vodpoledne*. Naproti tomu nejmenší etnost jsme zaznamenali u slova *fajn*, u tvaru *bysme* a u adjektiv a íslovek, v jejich0 koncovkách se vyskytuje *ý* namísto *é*, nap . *krásný*, *zeredný*, *tvrtý*.

P i testování porozum ní stejného textu s obecn eskými jevy jsme zjistili, 0e z 24 respondent bylo schopno ozna it správn alespo 7 ze 13 tvrzení 22 respondent . Pr m rný po et správn ozna ených tvrzení je 10.

Z odpov dí respondent vyplynulo, 0e pov domí o obecné eztin a její podob studenti eztiny jako cizího jazyka mají. Studenti studující v Praze jej získali ve v tzin p íklad p i komunikaci s rodilými mluv ími nebo sledováním médií, zatímco studenti studující v Olomouci se s obecnou eztinou poprvé setkali p evá0n a0 ve výuce. Nesouhlas n kterých respondent s u0íváním obecné eztiny m 0e pramenit v její ni0zí presti0i v porovnáním se spisovnou eztinou. Jako dalzí mo0ný d vod vidíme strach z u ení se dalzích tvar v u0 tak pro cizince slo0itém deklina ním systému eztiny. V tzí úsp znost student studujících v Praze oproti student m studujícím v Olomouci v n kterých cvi eních testujících praktickou znalost obecné eztiny a schopnost obecn eské tvary rozlízit a porozum t jim si vysv tlujeme ka0dodenním kontaktem s prost edím, ve kterém se obecná ezтина nachází v postavení b 0n mluveného jazyka. Lepzích výsledk ze cvi ení dále dosáhli studenti, jejich0 mate ský jazyk nebo dalzí jazyk, který ovládají, je flexivní. Jak se ukázalo, svou roli zde hraje také délka pobytu v eské republice. Horzích výsledk dosahovali studenti, jejich0 délka pobytu byla menzí ne0 1 rok, p esto0e eztinu jako cizí jazyk studují tito studenti 3 a více let.

Smyslem této diplomové práce bylo pojednat o postavení obecné eztiny ve výuce eztiny jako cizího jazyka. Obecná ezтина je v rámci národního jazyka útvarem velmi významným, na což by se při výuce eztiny pro cizince nemělo zapomínat.

Východiskem této práce je popis obecné eztiny vytvořený P. Sgallem a J. Hronkem. Zaměřili jsme se zde na nejvýraznější obecně české jevy z oblasti hláskosloví, tvarosloví, skladby a slovní zásoby. Tato charakteristika se následně stala podkladem pro analýzu obecné eztiny v souasných učebnicích eztiny pro cizince.

Zjistili jsme, že na otázku jakým způsobem a na jaké úrovni znalosti eztiny zařít studenty s obecnou eztinou seznamovat, neexistuje jednoznačná odpověď. Využití eztiny jako cizího jazyka zde musí brát v úvahu především cíle jednotlivých studentů. Pro komunikativní úspěšnost je však nutné, aby studenti dokázali v různých komunikačních situacích vybrat vhodné jazykové prostředky. Proto se domníváme, že obecná ezтина má své místo i v učebnicích eztiny pro cizince.

Prostřednictvím několika ilustrativních příkladů jsme ukázali, jak autoři jednotlivých učebnic postupovali k obecné eztině v průběhu několika desetiletí. Obecně české jevy se v učebnicích vyskytovaly ve formě příkladů s vysvětlujícími poznámkami, nebo v textu s celkovým poučením o obecné eztině. Setkali jsme se i s případy, kdy se obecně české jevy zařazují do textu bez vysvětlujícího komentáře. Zjistili jsme, že v textech dochází k prolínání obecné eztiny s jevy spisovnými nebo hovorovými bez upozornění na jejich charakter.

Na základě analýzy textů souasných učebnic eztiny pro cizince určených pokročilejším studentům, jejichž znalost eztiny je minimální na úrovni B1 podle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky, jsme získali následující poznatky.

Většina autorů zvolila možnost seznámit studenty s obecnou eztinou prostřednictvím souhrnného poučení, které studenty informuje o podobě obecně českých jevů, popíše jim, jak s nimi v komunikaci nakládat, v jakých

používat a v jakých nikoli. V textech jednotlivých objevuje nejastji v dialozích, pokud u ebnice disponují nahrávkami text, pak se s obecněskými jevy setkáváme i zde. Dále jsme zjistili, že ne vždy jsou obecněské jevy odlizeny od jinak spisovného textu. Pokud k tomu auto i u ebnic přisoupli, nejastji volili formu zvýraznění prostřednictvím změny stylu písma, nebo se v novali obecněskému jevu v samostatné poznámce.

V textech u ebnic se u obecněských jevů v oblasti hláskosloví nejastji vyskytovalo úoení é. í a ej namísto ý, krácení samohlásek a vynechávání souhlásek a obecněské vo- na za átku slov a na zvu složenin namísto o-. Nejfrekventovanějšími jevy v oblasti tvarosloví bylo ej namísto ý a ý namísto é v tvarotvorných formantech adjektiv, zájmen a íslovek, dále vynechávání koncového -l v píestí minulém u sg. mask. (*nemoh, sn d*), tvar sez pro 2. os. sg. prez., koncovka . *ma*, tvar s pro 2. os. sg. pomocného slovesa být v minulém ase. V menzí mí e se v u ebnicích objevily obecněské tvary *jsez, bysme*, vynechávání koncového -l v píestí minulém u sg. mask. a tvary *dávaj, maj*. V oblasti slovní zásoby jsme se nejastji setkávali s obecněskou ástící *jo*, píslovci *furt a fajn*, substantivy *kafe, panák*.

Sou ástí této práce byla rovnž anketa, ve které zahraniční studenti eztiny uváděli své názory na obecnou eztinu a své zkušenosti s ní. K anket jsme připojili několik cvičení ověřujících znalost obecné eztiny u studentů studujících v Olomouci a v Praze. Výsledky ukázaly, že studenti eztiny si rozděl mezi spisovnou a obecnou eztinou uvdomují a v tzinou dokáží rozlízit situace, ve kterých obecná ezтина není vhodná. Lepších výsledků ze cvičení dosáhli studenti studující eztinu v Praze a také ti, jejichž mateřský jazyk nebo další jazyk, který ovládají, je flexivní.

Poznatky, ke kterým jsme dospěli, ukazují k tendencím autorů ebnic zapojovat do u ebních textů obecněské jevy. Reagují tak na potřeby studentů, pro které je klíčové úspěšné komunikace dležené naučit se vytvářet rčné promluvy v závislosti na komunikační situaci.

Přestože znalost obecné eztiny napomáhá úspěšné integraci cizinců, za základní útvar pí výuce eztiny jako cizího jazyka považujeme eztinu spisovnou.

Bc. Jana Nováková

Název práce / Title of thesis:

Obecná ezтина ve výuce eztiny pro cizince
Colloquial Czech in Czech for Foreigners

Katedra, univerzita / Department, university:

Katedra bohemistiky, Univerzita Palackého v Olomouci
Department of Czech Studies, Palacký University Olomouc

Vedoucí práce / Supervisor:

Mgr. Darina Hradilová, Ph.D.

Počet znaků / Number of characters:

109 364

Počet příloh / Number of supplements:

2

Počet titulů použité literatury / Number of sources:

58

Klíčová slova / Keywords:

ezтина pro cizince, obecná ezтина, učebnice eztiny pro cizince, komunikační metoda, komunikační kompetence, Společný evropský referenční rámec pro jazyky.

Czech for foreigners, colloquial Czech, textbooks of Czech for foreigners, communication method, communication competence, Common European Framework of Reference for Languages

Resumé / Summary:

Práce se zabývá obecnou eztinou ve výuce eztiny pro cizince. Ve čtyřech souasných učebnicích eztiny pro cizince se sleduje, kolik prostoru jednotliví autoři obecné eztině věnují. Práce dále popisuje hlavní rozdíly v přístupu autorů učebnic k obecné eztině. Při charakteristice obecné eztiny se vychází z prací českých lingvistů P. Sgalla a J. Hronek.

The subject matter of the thesis is colloquial Czech in teaching of Czech for foreigners. The observations of four contemporary textbooks of Czech for foreigners show how much space the individual authors dedicated to colloquial Czech. The thesis also describes the main difference in the authors' approach to colloquial Czech. The characteristics of colloquial Czech is based on the works of Czech linguists P. Sgall and J. Hronek.

- (Eds.) *eský jazykový atlas I. V.* 1. vyd. Praha: Academia, 1993, 1997, 1999, 2002, 2005, s. 427, 507, 577, 626, 680.
- B LI , J. *Bojujeme za upevnění a zřízení hovorové eztiny.* *eský jazyk a literatura* 9, 1959, s. 433. 441.
- B LI , J. *Celónárodní slovní zásoba ne pln spisovná a nespisovná.* SaS 25, 1964, s. 11. 26.
- CU ÍN, F. *Vývoj spisovné eztiny.* 1. vyd. Praha: SPN, 1985, s. 184.
- CVR EK, V. *Spisovnost a její zdroje.* SaS 67, 2006, s. 46. 60.
- ECHOVÁ, M. a kol. *eztina . e a jazyk.* 2. vyd. Praha: ISV, 2000, s. 407.
- ECHOVÁ, M. a kol. *Stylistika sou asné eztiny.* 1. vyd. Praha: ISV, 1997, s. 282.
- ECHOVÁ, M. a kol. *Sou asná stylistika.* 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1999, s. 381.
- ERMÁK, F. . SGALL, P. . VYBÍRAL, P. *K diskuzi o standardní a spisovné%o eztin .* SaS 67, 2006, s. 267. 282.
- ERMÁK, F. . SGALL, P. . VYBÍRAL, P. *Od zkolské spisovnosti ke standardní eztin : reakce na výzvu k diskuzi.* SaS 66, 2005, s. 103. 115.
- DANEŔ, F. a kol. (Eds.) *eský jazyk na p elomu tisíciletí.* 1. vyd. Praha: Academia, 1997, s. 292.
- DAVIDOVÁ, D. (Ed.) *K diferenciaci sou asného mluveného jazyka.* 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, 1994, s. 219.
- HÁDKOVÁ, M. (Ed.) *Sociokulturní slo0ky výuky cizího jazyka a společný evropský referen ní rámec.* Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyn v Ústí nad Labem, 2008, s. 342.
- HAVRÁNEK, B. *Zásady Pra0ského lingvistického krou0ku a nová kodifikace spisovné eztiny.* SaS 10, 1947. 1948, s. 13. 23.
- HLÍNOVÁ, K. (Ed.) *Sborník Asociace u itel eztiny jako cizího jazyka (AU CJ) 2007. 2009.* 1. vyd. Praha: Akropolis, 2009, s. 156.
- HOFFMANNOVÁ, J. *Dynamika systému p edpoklad eové komunikace.* In Nekvapil, J. a kol (Eds.) *Funk ní lingvistika a dialektika.* Praha, 1988, s. 121. 129.

Spisovnosti a nespisovnosti. 1. vyd. Brno: Univerzita
s. 131.

JANÁ KOVÁ, J. a kol. (Eds.) *Spisovná ezтина a jazyková kultura 1993*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 1995, s. 399.

JEDLI KA, A. *Typy norem jazykové komunikace*. SaS 43, 1982, s. 272. 281.

KOPE NÝ, F. *Spisovný jazyk a jeho forma hovorová*. N 33, 1949, s. 14. 22.

KO ENSKÝ, J. *K lánku Od zkolské spisovnosti ke standardní eztin : reakce na výzvu k diskuzi*. SaS 66, 2005, s. 270. 277.

KO ENSKÝ, J. *Komunikace a ezтина*. 1. vyd. Jino any: H&H, 1992, s. 89.

KR MOVÁ, M. Termín obecná ezтина a r znost jeho chápání. In *ezтина . univerzália a specifika II*. 1. vyd. Brno: Masarykova Univerzita v Brn , 2000, s. 63. 77.

LAMPRECHT, A. . ŤLOSAR, D. . BAUER, J. *Historický vývoj eztiny*. 1. vyd. Praha: SPN, 1977, s. 312.

Mluvnice eztiny 2. Tvarosloví. 1. vyd. Praha: Academia, 1986, s. 536.

OLIVA, K. *Pořadavky na úrove diskuse o spisovné/standardní eztin* . SaS 66, 2005, s. 278. 290.

RYNDOVÁ, J. . EMUSOVÁ, J. . HOLÁ, L. (Eds.) *Sborník Asociace u itel eztiny jako cizího jazyka (AU CJ) 2003. 2005*. 1. vyd. Praha: Akropolis, 2005, s. 208.

RUSÍNOVÁ, Z. Jak je to s obecností obecné eztiny. In *ezтина . univerzália a specifika*. Brno: Masarykova Univerzita v Brn , 2000, s. 79. 83.

ŤRÁMEK, R. (Ed.) *Spisovnost a nespisovnost dnes. Sborník p ísp vk z mezinárodní konference Spisovnost a nespisovnost v sou asné jazykové a literární komunikaci*. 1. vyd. Brno: Masarykova Univerzita v Brn , 1996, s. 261.

ŤTINDLOVÁ, B. . EMUSOVÁ, J. (Eds.) *Sborník Asociace u itel eztiny jako cizího jazyka (AU CJ) 2006. 2007*. 1. vyd. Praha: Akropolis, 2007, s. 240.

ŤTINDLOVÁ, B. . EMUSOVÁ, J. (Eds.) *Sborník Asociace u itel eztiny jako cizího jazyka (AU CJ) 2005. 2006*. 1. vyd. Praha: Akropolis, 2006, s. 240.

kol. *Encyklopedický slovník eztiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002, s. 604.

ADSKÁ, M. . BIDLAS, V. - CONFORTIOVÁ, H. a kol. *eztina jako cizí jazyk. Úroveň A2*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství TAURIS, 2005, s. 283.

HÁDKOVÁ, M. - LÍNEK, J. - VLASÁKOVÁ, K. *eztina jako cizí jazyk. Úroveň A1*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství TAURIS, 2005, s. 318.

HAVRÁNEK, B. *Funkční rozvrstvení spisovného jazyka*. časopis pro moderní filologii 2, 1942, s. 409. 415.

HAVRÁNEK, B. a kol. (Eds.) *Spisovná ezтина a jazyková kultura*. Praha: Melantrich, 1932.

HOLUB, J. - ADAMOVIČOVÁ, A. . BISCHOFOVÁ, J. a kol. *eztina jako cizí jazyk. Úroveň B2*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství TAURIS, 2005, s. 403.

HRONEK, J. *Obecná ezтина*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 1972, s. 160.

HRDLIČKA, M. *Cizí jazyk ezтина*. 1. vyd. Praha: ISV, 2002, s. 150.

HRDLIČKA, M. *Kotázkové komunikační metody a komunikativnosti*. In RYNDOVÁ, J. . EMUSOVÁ, J. . HOLÁ, L. (Eds.) *Sborník Asociace uitelů eztiny jako cizího jazyka (AU CJ) 2003. 2005*. 1. vyd. Praha: Akropolis, 2005, s. 208.

KARLÍK, P. a kol. *Příruční mluvnice eztiny*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2003, s. 799.

KOENSKÝ, J. *Teorie přirozeného jazyka: interdisciplinarita, aplikace, prognózy*. 1. vyd. Praha: Academia, 1989, s. 112.

LUKÁŠOVÁ, J. *Obecná ezтина z pohledu studentů českých i nerodilých mluvčích*. In TINDLOVÁ, B. . EMUSOVÁ, J. (Eds.) *Sborník Asociace uitelů eztiny jako cizího jazyka (AU CJ) 2006. 2007*. 1. vyd. Praha: Akropolis, 2007, s. 240.

NEBESKÁ, I. *Jazyk, norma, spisovnost*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2003, s. 160.

SGALL, P. . HRONEK, J. *eztina bez příkras*. 1. vyd. Jinoany: H&H, 1992, s. 181.

Slovník spisovné eztiny pro zkolou a veřejnost. 4. vyd. Praha: Academia, 2007, s. 647.

ní rámeček pro jazyky. Jak se u íme jazyk m, jak je hodnotíme. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého

¥ÁRA, M. - BISCHOFOVÁ, J. - CONFORTIOVÁ, H. a kol. *Prahová úroveň .
eztina jako cizí jazyk*. Council of Europe, 2001, s. 433.

¥LOSAR, D. - VE ERKA, R. *Spisovný jazyk v d jinách eské společnosti*.
1. vyd. Praha: SPN, 1979, s. 142.

¥INDELÁ OVÁ, J. *eztina jako cizí jazyk v evropském kontextu*. 1. vyd. Ústí
nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyn , 2008, s. 176.

INTERNETOVÉ ODKAZY

www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/referencni-urovne-pro-cestinu-jako-cizi-jazyk
[citováno 1. března 2010].

U EBNICE

¥ÁRA, M. . ¥ÁROVÁ, J. . BYTEL, A. *eztina pro cizince I. III. Czech for
English Speaking Students*. 2. vyd. Praha: SPN, 1969.

HRONOVÁ, K. . FLÍ KOVÁ, K. . OHEROVÁ, J. *eztina pro cizince I. III*.
3. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1982.

PORÁK, J. *U ebnice eztiny na základ ruztíny*. 4. vyd. Praha: Univerzita
Karlova, 1984.

ECHOVÁ, E. . a TRABELSIOVÁ, H. *Chcete mluvit esky?* 1. vyd. eská
Lípa, 1992.

BISCHOFOVÁ, J. a kol. *eztina pro středn a více pokročilé*. 2. vyd. Praha:
Nakladatelství Karolinum, 2008, s. 244

HOLÁ, L. . BO ILOVÁ, P. *esky krok za krokem 2*. 1. vyd. Praha: Akropolis,
2009, s. 208 + 4 s. příloh a 84 s.

NEKOVÁ OVÁ, A. *eztina pro život*. 2. vyd. Praha: Akropolis, 2008, s. 264.

ADAMOVI OVÁ, A. *Nebojte se eztiny*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství
Karolinum, 2007, 283

DOTAZNÍK O OBECNÉ EÜTINĚ

Tento dotazník je anonymní a bude použit jen pro diplomovou práci Obecná řečtina ve výuce řečtiny pro cizince. Děkuji za jeho vyplnění.

VĚK: _____ DÉLKA POBYTU V ČR: _____

MATEŘSKÝ JAZYK: _____ DALŠÍ JAZYKY: _____

JAK DLOUHO STUDUJETE EÜTINU? _____

Co je to obecná řečtina?

Jak jste se s obecnou řečtinou setkali poprvé?

- a) ve výuce (např. v učebnici, prostřednictvím učitele)
- b) při komunikaci s někým
- c) v médiích (např. v rádiu, v televizi)
- d) jinde _____

Kde se s obecnou řečtinou setkáváte nejčastěji?

Je dobré umět obecnou řečtinu? Napište proč.

Kdy preferujete spisovný jazyk a kdy obecnou řečtinu?

1. NAPIŠTE SPISOVNÁ SYNONYMA K OBECNĚM SLOVŮM (např. **fofr** - **špičák**).

bacha . fajn . flek .
(Dej si bacha!) (To je fajn kniha.) (Máz na kozili flek.)

fabrika . flazka . makat
(On dělá ve fabrice.) (Koupíme flazku vína.) (Zítřejší musím makat.)

2. NAPIŠTE OBECNĚM SLOVŮM SYNONYMA K SPISOVNÝM SLOVŮM (např. **pokoj** - **cimra**).

ano . káva . pořád .
hloupě mluvit . pomlouvat . peníze .

3. DOPLETEM TEXT. POUŽIJTE SLOVA V ZÁVORKÁCH.

zejtra) to p inese. To budez koukat, a0 to uvidíz. Vono je to fakt moc
celý ervený s ..... (velkýma . velkejma) nápisama. (Jsez .

„Dobrý den. Jmenuji se Petr Novotný a rád bych pro vás pracoval. Te pracuji v .....
(jedné malé . jedný malý) firm . Mám hodn zkuzeností s obchodem. Studoval jsem v zahrani í a umím p t
cizích jazyk . M ůeme si domluvit sch zku na p íztí ..... (týden . tejdén)? (Který . Kterej)
..... den máte as?%o

a) Napište všechny obecné tvary, které v textu uslyšíte.

b) Rozhodněte, zda je to pravda. Napište ANO Ě NE.

1. Rainer ukazuje Honzovi nabídky na byt.
2. Rainer si myslí, ůe platit nájemné deset tisíc m sí n je hodn .
3. Druhý byt je v hezkém prost edí.
4. Sídlizt epy je krásné.
5. Sídlizt epy je blízko centra.
6. Honza radí Rainerovi, aby se jel na vzechny byty podívát.
7. Rainer se chce jít podívát na byty p zky.
8. Honza chce mít v novém byt e sv j pokoj.
9. Honza a Rainer si domluvili sch zku na zítra dopoledne.
10. Sch zka bude p ed Národním divadlem v p l tvrté.
11. P ed divadlem se zpatn parkuje.
12. Honza chce být doma p ed sedmou hodinou.
13. Rainer si myslí, ůe se vrátí do osmi hodin.

Rainer sedí celý bezradný nad hromadou nabídek, které dostal na svůj inzerát na pronájem bytu. Neví, co si má vybrat, a potěbuje celou záležitost s ním kým projednat.

Proto je rád, že se u něj zastavil Honza:

- Mám tady několik zajímavých nabídek. Byl bych rád, kdyby ses na to podíval a řekl mi, co si o nich myslíš. Koukni se třeba tady: centrum, dva pokoje s kuchyní...

- Mhm, deset tisíc měsíčně, nezdá se ti to trochu moc?

- No, asi jo... A další: tři pokoje, krásný prostědí, levně ...

- Ale daleko, skoro 30 km za městem!

- Vždy mám přece auto!

- Jo, to je sice pravda, ale stejně ...

- Hele, tady, koukej!

- Domek na vsi, řídká, studná... Ale prosím tě, co ty vlastně chceš?

- Mám je tři dva ...

- Ukáži starší zástavba, lacino, a tady je 1+1 pěkně, ale ne, to bych ti rozhodně neradil. Cena sice není moc vysoká, ale to je karetní sídliště, dost vzdálený od centra. To by se ti nevyplatilo.

- Asi máš pravdu. Ale poraď mi, co bys udělal na mém místě?

- Třeba říct, ale tebe jen zbytek ztrácíš. Podle mého názoru by sis měl sednout do auta, vobčejně všechny byty a pak se líp rozhodneš.

- Tak jo. Poslyš, Honzo, nemohla bys jít se mnou? Říká se přece o víc hlav, víc rozumu a vono je to pravda. Kromě toho, taky ta moje e-tina...

- Dej pokoj! Víš přece, že tvoje e-tina je skvělá, ale jinak, to víš, že jsem s tebou. Takže kdy?

- Těba zejtra v odpoledne. Jak se na tom sápeš?

- Pokej, snad jo. Po těchto hodinách už budu mít volno.

- V tomto případě se pro tebe zastavím, ale mezi mě a tvrtku na třetí a pátou, hodilo by se ti to?

- Ano, vlastně ne. Já už budu ve městě. Půjď se sejt před Národním divadlem v pátou.

- Tam se ale blbě parkuje. Víš co? Sejdeme se za rohem u koly.

- Fajn. Ale před osmou se už musím vrátit domů, čekám totiž někoho telefonát a mám rozbít mobil.

- Když vyrazíme kolem pátou, do osmi bysme to měli zvládnout.